

አማርኛ

እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ

የመምህር መምሪያ

ሰባተኛ (፯ኛ) ክፍል

በአዲስ አበባ ት/ቤ.ሮ ተዘጋጅቶ በደ/ብ/ብ/ሕ/ክ/መ/ት-ምህርት ቤ.ሮ እና በዲላ መምህራን ት/ኮሌጅ የተስማማ

አማርኛ

ቋንቋ (እንደ አፍ መፍቻ)

የመምህር መምሪያ

ሰባተኛ (፯ኛ) ክፍል

**የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የትምህርት ሚኒስቴር
በአዲስ አበባ ከተማ ትምህርት ቢሮ ተዘጋጅቶ፤
በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ቢሮ እና በዲላ
መምህራን ት/ኮሌጅ ተስማምቶ የተዘጋጀ**

አስማምቶ አዘጋጅች፡-

- እንግዳ ዘውዴ (ዶ/ር)**
- አወቀ ፀጋዬ**
- ይኔይስ ባንታየሁ**

የአስማምቶ ዝግጅት አርታኢ፡-

እንግዳወርቅ እንድርያስ

ይህ መጽሐፍ የተዘጋጀው በደቡብ ብሔሮች ብሔረሰቦች ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት በኩል በተገኘ የገንዘብ ድጋፍ ሲሆን የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ትምህርት ሚኒስትርና የደቡብ ብሔሮችና ብሔረሰቦች ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ እና በዲላ ትምህርት ኮሌጅ የቴክኒክ ድጋፍ በአማርኛ ቋንቋ የተዘጋጀ ሲሆን አጠቃላይ የሕትመት ወጪው በደቡብ ብሔሮችና ብሔረሰቦች ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ተሸፍኗል።

የመጽሐፍ ሕጋዊ ቅጂ ባለቤት © 2014 ዓ.ም የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ትምህርት ሚኒስትርና የደቡብ ብሔሮችና ብሔረሰቦች ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ ናቸው።

መግቢያ.....V

ምዕራፍ አንድ (፩)..... 1

ተፈጥሮን ማድነቅ 1

ምዕራፍ ሁለት (፪)..... 16

የቤተሰብ እቅድ 16

ምዕራፍ ሶስት (፫)..... 28

በጎ ፍቃደኝነት..... 28

ምዕራፍ አራት (፬)..... 40

የታዋቂ ሰዎች የሕይወት ታሪክ..... 40

ምዕራፍ አምስት (፭)..... 53

ውሃና ጥቅሙ..... 53

ምዕራፍ ሰባት (፮)..... 83

ማኅበራዊ ግንኙነት..... 83

ምዕራፍ ስምንት (፯)..... 96

ሱስ..... 96

ምዕራፍ ዘጠኝ (፱)..... 114

የሀገር ፍቅር..... 114

ምዕራፍ አስር (፲)..... 128

የቃል ግጥም..... 128

ዋቢ ጽሑፎች 143

መግቢያ

ይህ የመምህር መምሪያና ከዚህ ጋር አብሮ የሚሄደው የ7ኛ ክፍል የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ አማርኛን በመጀመሪያ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች በቋንቋው በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ፤ በተጨማሪም የቃላትና የሰዎስው እውቀት እንዲጨብጡ ለማድረግ የተዘጋጀ ሥርዓተ ትምህርት አካል ነው።

የመምህር መምሪያው በሥርዓተ ትምህርቱ ላይ በመመሥረት በአዳዲሶቹ የመማሪያ-ማስተማሪያ መሣሪያዎች ውስጥ በጥቅም ላይ ስለዋሉት የማስተማር አቀራረቦችና ስለአዲሱ መርሃ-ትምህርት (ሥርዓተ ትምህርት) መነሻ ሀሳቦች መሠረታዊ መረጃ ይሰጣል። በአንድ ምዕራፍ ሥርም ለቀረቡት የትምህርት ይዘቶች ግልጽ መመሪያ ያቀርባል። በተጨማሪም ተማሪዎች የሚማሩትን ትምህርት ለመከታተልና አስፈላጊ በሆነበት ጊዜ ሁሉ ተገቢውን ድጋፍና ማጠናከሪያ ለመስጠት ተከታታይ ምዘናን መተግበር የሚቻልበትን መርሕ ይዟል። በትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሥርዓተ ፆታንና የአካቶ ትምህርትን እንዴት ማረጋገጥ እንደሚገባ ድጋፍ ይሰጣል።

በመጨረሻ ላይም ለ7ኛ ክፍል የተዘጋጀው አማርኛ ቋንቋ (የመጀመሪያ) መርሃ ትምህርት ተያይዟል። ይኸ መርሃ ትምህርትም በየደረጃው በእያንዳንዱ ወሰን ትምህርት ተማሪዎች ሊያዳብሯቸው ስለሚገቡ የቋንቋ ብቃቶች ያሳያል።

የማስተማር መርሆዎች

በእያንዳንዱ ምዕራፍ በሁሉም ክሂሎች (ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ) እንዲሁም ቃላትና ሰዋስው የቀረቡት የትምህርት ልምዶች የማንበብንና የመጻፍን ችሎታዎች በሚያዳብሩበት መልክ ተደራጅተዋል።

አዳምጦ/አንብቦ መረዳት የሚዳብረው በቅድመ ማዳመጥ/ማንበብ፣ በማዳመጥ/በማንበብ ሂደትና በድህረ ማዳመጥ/ማንበብ ተግባራት ነው። ተማሪዎች ስለጽሑፉ (በቅድመ ማዳመጥ/ማንበብና በማዳመጥ/ በማንበብ ሂደት ወቅት) እንዴት መገመት እንደሚችሉ፣ መረዳታቸውን በራሳቸው እንዴት መቆጣጠር እንደሚችሉና ያዳመጡትን ወይም ያነበቡትን እንዴት መገምገም እንደሚችሉ መማር አለባቸው።

መናገርና መጻፍ በተገቢ ሁኔታ ራስን መግለጽን ይመለከታል። ይኸውም ቋንቋውን በትክክል መጠቀምንና ሀሳብን ለሌላ አካል በንግግርም ሆነ በጽሑፍ በግልጽ ማስተላለፍን ይጨምራል። በመሆኑም የንግግርና የጽሑፍ ክሂል የሚዳብረው ተማሪዎች በተቻለ መጠን ራሳቸውን እንዲገልጹ በርካታ ዕድሎች ሲመቻቹላቸውና ወቅታዊ ምጋቤ ምላሾች ሲያገኙ ነው።

የቃላት ዕውቀት፣ ቃላትን የመለየት/የመረዳትና ፍቻቸውን በተገቢው አውድ የመጠቀም ችሎታ ነው። ውስን የቃላት ዕውቀት ያላቸው ተማሪዎች የሚያነቡትንም ሆነ የሚያዳምጡትን ጽሑፍ መልእክት ለመረዳት የቃላት እውቀት በጣም አስፈላጊ ነው። የቃላት ዕውቀት የሚዳብረው አዳዲስ ቃላትን ከነፍቻቸው በማስተማር፣ ተማሪዎች እነዚህን ቃላት በንግግርም ሆነ በጽሑፍ

እንዲጠቀሙባቸው በማበረታታትና ከሚያነቡት ወይም ከሚያዳምጡት ጽሑፍ ውስጥ የቃላትን ፍቺ የሚያገኙበትን ብልሃት (ስትራቴጂ) በማስተማር ነው።

ሰዎስው፡- በመርሃ ትምህርቱ ላይ ተመሥርቶ ለደረጃው በተዘጋጀው የትምህርት ወሰንና ተለጣጥቆ መሠረት የተለያዩ ሰዎስዎዊ መዋቅሮችን በመማርና በትክክል በመጠቀም ላይ ያተኩራል። በአጠቃላይ ከላይ የዘረዘርናቸው የትምህርት ይዘቶች ማዕከል ያደረጉት በምዕራፉ የቀረቡትን የትምህርት ዓላማዎች ነው።

ምዕራፍ አንድ (፩)

ተፈጥሮን ማድነቅ

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፤

- የሌሎችን ሀሳብ ያዳምጣሉ።
- ስለተፈጥሮ ምንነት ይወያያሉ።
- ለክፍል ደረጃው የተዘጋጀውን ጽሑፍ ያነባሉ።
- የተፈጥሮን የተለያዩ ገጽታ ያደንቃሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- የሌሎችን ሀሳብ ማዳመጥ
- ተገቢ የቋንቋ አጠቃቀም
- የተለመዱና ያልተለመዱ ቃላት
- አንቀፅ መጻፍ
- ተዘውታሪ ቃላት
- የቋንቋ መሰረታዊ መዋቅር

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ በቅድሚያ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉና ግልፅ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ “ያመቻል” በሚሉት መንገድ ተማሪዎች ቡድን እንዲመሰርቱ አድርገው በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ያድርጉላቸው።
- ✓ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ካሉ የምንባቡን ቅጅ ይስጧቸው፤ ድጋፍ ያድርጉላቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው።
- ✓ የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ፤ ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ እየተከታተሉ መሆናቸውንም ያረጋግጡ።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረቡትን ጥያቄዎች በእርሶ መሪነት በቃላቸው እንዲመልሱ ያድርጉ፤ በዚህ ጊዜ ሁሉም ተማሪዎች ተሳታፊ እንዲሆኑ ለማበረታታት ተገቢውን ጥረት ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቾች እንዲሰጡ ያድርጉ። በዚህ ጊዜ ሁሉም ተማሪዎች እንዲሳተፉ ያበረታቷቸው።

“ዓባይ”

ዓባይ (ናይል) ከዓለማችን ረገዥም ወንዞች መካከል በግንባር ቀደምነት ይጠቀሳል። 6696 ኪ.ሜትር እንደሚረዘም መረጃዎች ይጠቁማሉ። ወንዙ 2700 ሜትር ኪዩብ በሰከንድ ይፈሳል። አማዞን ወንዝን እንደ ምሳሌ ብናነሳ ከዓባይ ወንዝ አንጻር 65 እጥፍ ያህል ይፈጥናል። ዓባይ 70 በመቶ የሀገሪቱን ወንዞች የውሃ ድርሻ ሲይዝ አጠቃላይ የውሃ ድርሻም ቢሆን 50 በመቶ የሚጠጋ ነው። ስለዚህ ዓባይ ለግብፅ እና ለሱዳን ዋና የውሃ ምንጭ እንደሆነው ሁሉ ለኢትዮጵያም ወሳኝ ወንዟ ነው።

የዓባይ ተፋሰስ ሀገራት የሚባሉት አስር ሲሆኑ፣ እነሱም፡- ኢትዮጵያ፣ ብሩንዲ፣ ታንዛኒያ፣ ሩዋንዳ፣ ኮንጎ ዲሞክራቲክ ሪፐብሊክ፣ ኬንያ፣ ኡጋንዳ፣ ሱዳን፣ ግብፅ እና ደቡብ ሱዳን ናቸው። ኢትዮጵያ መጋቢት 24 ቀን 2003 ዓ.ም ላይ የመሰረት ድንጋዩን በመጣል የታላቁ ሕዳሴ ግድብን በመገንባት ላይ ትገኛለች። ግድቡ በቤንሻንጉል ጉምዝ ክልል በጉባ ወረዳ ይገኛል። ግድቡን ለመገንባት የሚያሥፈልገው ገንዘብ 80 ቢሊዮን ብር እንደሆነ የታላቁ የኢትዮጵያ ህዳሴ ግድብ ተሳትፎ አስተባባሪ ብሔራዊ ምክርቤት ጽሑፊት ቤት መረጃ ያሳያል።

*** ተማሪዎች እሰካሁን ከተነበበው ስለዓባይ ወንዝ ምን አዲስ እውቀት አገኛችሁ? በቀጣዩስ ክፍል ምን አዲስ እውቀት የምታገኙ ይመስላችኋል?**

የዋናው ግድብ ከፍታ 145 ሜትር ሲሆን፣ ርዝመቱ 1.8 ኪ.ሜትር ነው። የዋናው ግድብ ውፍረት የግድቡ ግርጌ ላይ 130 ሜትር ሲሆን፣ የግድቡ ጫፍ ወይም የላይኛው ክፍል 11 ሜትር ነው። ግድቡ የሚይዘው የውሃ መጠን 74 ቢሊዮን ኪዩቢክ ሜትር ሲሆን፣ ግድቡ የሚሸፍነው የቦታ ስፋት ደግሞ 1680

ስኩየር ኪ.ሜትር ነው። የግድቡ ኃይል ማመንጫ ዩኒቶች 16 ናቸው። እያንዳንዱ ዩኒት የሚያመነጨው የኃይል መጠን ከ375 እስከ 400 ሜጋ ዋት ነው። በአጠቃላይ የህዳሴው ግድብ 6450 ሜጋዋት ሀይል ማመንጨት ይችላል።

ከግድቡ የሚገኘው ሀይል ለሀገር ውስጥ ፍጆታ ከመዋል ባለፈ የሚተርፈውንም ማለትም 2000 ሜጋዋት ያህሉን ለጎረቤት ሀገራት በመሸጥ በዓመት እስከ 580 ሚሊዮን ዶላር ማግኘት ይቻላል ተብሎ ተተንብዮአል። ባለፈው ዓመት የመጀመሪያው ዙር የግድቡ ሙሉት የተከናወነ ሲሆን በዚህም 4.9 ቢሊዮን ኪዩቢክ ሜትር ውሃ የመያዝ ውጥን ተሳክቷል። በዚህ ዓመትም ተጨማሪ 13.5 ቢሊዮን ኪዩቢክ ውሃ ለመያዝ ታቅዶ በስኬት ተጠናቋል። በአሁኑ ጊዜ የግድቡ ግንባታ 80 በመቶ የተጠናቀቀ ሲሆን ግድቡ ሙሉ በሙሉ ተጠናቆ ኃይል የማመንጨት ስራው ሲከናወን የሀገራችንን ልማት የሚያፋጥን ይሆናል።

ምንጭ:- (ዝክረ ህዳሴ አዲስ አበባ፣ 2013 ዓ.ም ከገፅ 58-59)

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ከምንባቡ ለወጡ ቃላት አውዳዊ ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ።
- ተፈጥሮን በተመለከተ ጥያቄ በመጠየቅ ምን ያህል እንደተገነዘቡ ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፅ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

“የዓባይ ወንዝ እና የህዳሴው ግድብ” በሚል ርዕስ በአዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉትን የአድምጦ መረዳት ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

- 1. መ
- 2. ሐ
- 3. ለ
- 4. ሀ
- 5. ሰ

መልመጃ ሁለት:-

ከአዳመጣችሁት ምንባብ ለወጡ ቃላትና ሀረጎች አውዳዊ ፍች ስጡ።

- 1. አበርክቶ
- 2. አጠቃቀም
- 3. እቅድ
- 4. ተገምቷል
- 5. የውሃ ማለፊያ
- 6. ቁመት
- 7. በመጀመሪያ

ክፍል ሁለት፡- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ማስታወሻ

የንግግር መመሪያ

ንግግር በቃል ወይም በጽሑፍ ሊቀርብ የሚችልና ሀሳብ አፍልቀን ለሌሎች የምናስተላልፍበት ክሂል ሲሆን ከዝግጅት እስከ አቀራረብ ጥንቃቄን የሚፈልግ ነው።

ሀ. የንግግር አዘገጃጀት፡- ንግግር ለማድረግ ስንነሳ የሚከተሉት ነጥቦች ላይ ትኩረት ማድረግ አለብን።

-የአድማጭን እድሜ፣ ፆታና የእውቀት ደረጃ ማወቅ

-የርእሱን ጥልቀት መወሰን

-መረጃ መሰብሰብ

-ከተሰበሰቡት መረጃዎች ለንግግሩ የሚያስፈልጉትን መለየት

-ንግግሩን በቅደም ተከተል ማደራጀት

-ፍሬ ሀሳቦችን በአሃዝ ከፋፍሎ ለማየት በሚያስችል መልኩ ማደራጀት

ለ. የንግግር አቀራረብ

- ርዕሱን ማስተዋወቅ
- የንግግሩን ዓላማ በአጭሩ መግለፅ
- የድምጽ ቃና፣ አወራረድና ፍጥነትን መወሰን

- የአካል እንቅስቃሴው አድማጭን የሚማርክ እንዲሆን መጣር
- የተደራሲያንን ስሜትና ፍላጎት መጠበቅ
- ተደራሲያንን በዓይን መቃኘት
- ለቃላት ምርጫ ልዩ ትኩረት መስጠት
- በመጨረሻ ከአድማጭ አስተያየት መቀበል የሚሉት ይጠቀሳሉ።

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረበውን ማስታወሻ ለተማሪዎቹ ግልፅ በሆነ መንገድ ያብራሩላቸው።
- ✓ የማዳመጥ ምንባቡን መሰረት አድርጎ የቀረበውን ትዕዛዝ በመከተል ተማሪዎች በቡድን እንዲወያዩ ያድርጓቸው።
- ✓ የቡድን ውይይቱን ከጨረሱ በኋላ ከቡድኑ አንድ ሰው በመምረጥ ንግግር ያቀርቡ ዘንድ ድጋፍ ያድርጉላቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ወደ ተግባር ሁለት በመሻገር ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ እርስ በእርስ ግብረ መልስ እንዲሰጣጡ ያግኟቸው።

ምዘና፡-

- የተለመዱና ያልተለመዱ ቃላትን መለየት መቻላቸውን በጥያቄ ያረጋግጡ።

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ንባብ ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሏቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች የተወሰኑ ተማሪዎች እንደሚያነቡና የቀሩት እንዲያዳምጡ ነግረው፤ የሚያነቡላቸውን ፈቃደኛ ተማሪዎች ይምረጡ።
- ✓ አንቀጾቹ ከተነበቡ በኋላ ጊዜ ንባብ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ከአስሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።
- ✓ በክፍል ውስጥ አይነ ስውራን ተማሪዎች ካሉ ምንባቡ እንዲነበብላቸው ያድርጉ፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ ለቀረቡት ጥያቄዎች በጽሑፍ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ እንዲሰጡ ያግኟቸው።

ተግባር ሶስት

- ✓ በቀረበው ትዕዛዝ መሰረት ተማሪዎች ከማንበባቸው በፊት ማስታወሻው ይስጧቸው። በመቀጠልም ተራ በተራ በማስነሳት ድምፃቸውን ከፍ አድርገው ምንባቡን በትክክል እንዲያነቡ ያድርጓቸው።

ማስታወሻ

ጥሩ የንባብ ልምዶችን ማዳበር

ሰዎች ሃምሳ በመቶ ያህሉን እውቀት የሚገበዩት ከንባብ መሆኑ ይገመታል። ይህ ግምት ትክክለኛ ከሆነ ንባብ እውቀትን ለመቅሰሚያ አይነተኛ መሳሪያ ነው ማለት ይቻላል።

የተፃፈ ነገር ሲነበብ አንባቢው ቃላት የተደረደሩበትን መስመር ከግራ ወደ ቀኝ በዓይኖቹ ይቃኛል። ይህ የማንበብ ተግባር የሚከናወነው ዓይኖች በቃላት

ላይ በሚረገጡት ቅፅበት ነው። በሌላ በኩል የንባብ ፍጥነት ከአንባቢ አንባቢ ይለያያል። ስለሆነም በደቂቃ በርካታ ቃላትን የማንበብ ችሎታ ያለው ሰው የንባብ ፍጥነት የሌለውን ሰው ጊዜ በመቆጠብ ይበልጠዋል። በሚቆጥበው ጊዜም ጠቃሚ ተግባሮችን ማከናወን ይችላል።

ጥሩ አንባቢ የሚያነበውን ለመረዳትና ለማስተዋል ጥረት ያደርጋል። የሚከተሉት ነጥቦች የሚያነቡትን ነገር ለማስተዋል ከሚረዱት መካከል ይጠቀሳሉ።

1. የጽሑፉን ሀሳብ በጥልቀት ማየትና መገምገም፤
2. የበለጸገ የቃላት እውቀት፤
3. ሁለገብ የሆነ የሕይወት ልምድና ጠቅላላ እውቀት መገባደጥ፤

አንድን ጽሑፍ አንብቦ ፍሬ ነገሮችን ለመጨበጥ ደግሞ፡-

1. በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ብዙ ገጾችን በማንበብ መለማመድ፤
2. በንባብ ወቅት በዋና ዋና ሀሳቦች ላይ ትኩረት ማድረግ፤
3. ዓረፍተ ነገሮችን በሀረጎቻቸውና በሃሳብ ቅደም ተከተላቸው ከፋፍሎ ለማንበብ መሞከር፤
4. አዳዲስ ቃላትና ሀረጎችን ማጥናት፤
5. ንባብን ለማሻሻል የሚወጡ መመሪያ አዘል መጻሕፍትን በማንበብ የንባብ ችሎታንና ልምድን ማዳበር የሚሉት ናቸው።

ምዘና:-

- በትዕዛዙ መሰረት አንቀጽ መጻፋቸውን ያረጋግጡ።
- በቀረበው ጽሑፍ ውስጥ ሀይለ ቃሉን ለይተው እንዲያወጡ ያድርጉ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት:-

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ቃላት በ “ለ” ስር ከቀረቡት ተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. ረ	4. ሰ
2. ሀ	5. ሠ
3. ሰ	6. ሐ

ክፍል አራት:- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ አንቀፅ የሚለውን ማስታወሻ ተማሪዎች በተናጠል እንዲያነቡ እና በጥንድ እንዲወያዩ ከአደረጉ በኋላ ማስታወሻ እንዲወስዱ ያድርጉ።

- ✓ ቱሪዝም በሚል ርዕስ በቀረበው ቢጋር መሰረት ተማሪዎቹ ሁለት አንቀፅ እንዲጸፉ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ተማሪዎቹ በፃፉት አንቀፅ ዙሪያ ደብተራቸውን ተቀያይረው የእርስ በእርስ ግምገማ እንዲያደርጉ ድጋፍ እና ክትትል ያድርጉላቸው።

- ✓ በመጨረሻም በቀረቡት አንቀጾች ላይ አጠቃላይ ግበረ መልስ ይስጧቸው።

ምዘና:-

- አንቀፁን በትክክል መፃፍ እና አለመፃፋቸውን ያረጋግጡ።

ክፍል አምስት:- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረበውን ማስታወሻ በተናጠል እንዲያነቡ ያድርጉ።
- ✓ ተማሪዎቹ መረዳታቸውን ከአረጋገጡ በኋላ በቀረቡት ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ የገቡትን ተዘውታሪ እና ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላት በማውጣት እንዲፅፉ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላትን በመጠቀም ዐረፍተ ነገሮችን እንዲመሰርቱ ያድርጓቸው።

ምዘና:-

- ተዘውታሪ እና ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላትን መለየታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- ተዘውታሪ እና ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላትን የሚያሳይ ሰንጠረዥ ያዘጋጁ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

ከዚህ በታች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላት በመለየት ዓፋ።

1. ሙግት
2. ዋዜማ
3. ሰርክ
4. አዘቦት እና የውሃ ሽታ
5. አጎናት
6. ጥቁር እንግዳ

ክፍል ስድስት:- ሰዋስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ ከመምህሩ መምሪያ ላይ ባለው ማስታወሻ መሰረት ለተማሪዎች ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ✓ የቀረቡትን ዐረፍተ ነገሮች ነጠላ እና ውስብስብ በማለት እንዲለዩ ያድርጓቸው።

ማስታወሻ

ዓረፍተ ነገር

ዓረፍተ ነገሮች ከመዋቅር አንጻር ነጠላ እና ውስብስብ ተብለው በሁለት ይከፈላሉ። እነሱም፡-

ሀ. ነጠላ ዓረፍተ ነገር፡- የሚባለው በውስጡ አንድ ግስ ብቻ የያዘ የዓረፍተ ነገር አይነት ነው።

ምሳሌ፡- ለምለም ጎበዝ ተማሪ ናት።

ለ. ውስብስብ ዓረፍተ ነገር፡- የሚባለው በውስጡ ሁለት እና ከዚያ በላይ ግሶች የያዘ የዓረፍተ ነገር አይነት ነው።

ምሳሌ፡- አሉላ አባቱ ስለመጣ ደስ አለው።

ምዘና፡-

- ስለ ነጠላ እና ውስብስብ ዓረፍተ ነገር ልዩነት ይጠይቋቸው።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልጃ አንድ፡-

መምህራችሁ በሰጧችሁ ማስታወሻ መሰረት ከታች የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች ነጠላ እና ውስብስብ በማለት ለዩ።

1. ነጠላ
2. ውስብስብ
3. ነጠላ
4. ውስብስብ

5. ነጠላ

ተግባር ሁለት፡-

- ✓ በራሳቸው ነጠላ እና ውስብስብ ዐረፍተ ነገሮችን እንዲመሰርቱ የቤት ስራ ይስጧቸው።

ምዕራፍ ሁለት (፪)

የቤተሰብ እቅድ

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፡-

- የሚቀርብላቸውን የሚደመጥ መልዕክት አዳምጠው የተረዱትን በቃል ያስረዳሉ፤ ያብራራሉ።
- በቤተሰብ እቅድ ምንነት ላይ ይወያያሉ።
- ቀላል ሁኔታዎችን አጥንተው በቃል ይተርካሉ።
- የቤተሰብ እቅድን መሰረት አድርገው በሚሰጡ አስተያየቶች ላይ ይከራከራሉ።
- ስዕሎችን ያብራራሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- በአትኩሮት ማዳመጥ
- ሁኔታዎችን መተረክ
- አንብቦ መግለፅ
- ኢ-መደበኛ ጽሑፍ
- የአዳዲስ ቃላት ፍቺ

▪ የአሁን ጊዜ

ክፍል አንድ:- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉና ግልጽ ያልሆኑ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ “ያመቻል” በሚሉት መንገድ ተማሪዎች ቡድን እንዲመሰርቱ አድርገው በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ሶስት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፤ ምላሻቸውንም ይቀበሏቸው።
- ✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው። የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።
- ✓ በክፍል ውስጥ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ የምንባቡን ቅጂ እንዲያነቡ ያድርጉ፤ እገዛም ይስጧቸው።

✓ ማዳመጡ እንዳለቀ ለቀረቡት ጥያቄዎች በእርሶ መሪነት በቃላቸው መልስ እንዲሰጡ ያድረጓቸው። በዚህ ጊዜ ሁሉም ተማሪዎች እንዲሳተፉ ጥረት ያድርጉ።

“ልጅ በእድሉ ያድጋል”

የጥሩ ጓደኝነት ተምሳሌት መሆናቸውን ሁሉም ሰው ሽንጡን ገትሮ ይከራከርላቸዋል። ህብስት እና ዘምዘም ከልጅነታቸው ጀምሮ አብረው ጭቃ አቡክተው፣ አፈር ፈጭተው ያደጉ ባልንጀሮች ናቸው። ሁለቱም ከአፀደ ህፃናት ጀምሮ እስከ ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ የተማሩት አብረው ነው። በትምህርታቸውም ታታሪና ጠንካራ ተማሪዎች ነበሩ።

ህብስት ወደ ስራው ዓለም የተቀላቀለቸው ወዲያው የከፍተኛ ደረጃ ትምህርቷን እንደጨረሰች ነበር። ለአንድ ዓመት ያህል እንደሰራች በአጋጣሚ ከተዋወቀችው ከተፈራ ፍርድ አወቅ ጋር ሶስት ጉልቻ መስርተው አብረው መኖር ጀመሩ። የትዳር አጋሯ ልጅ በእድሉ ያድጋል የሚል የተዛባ አመለካከት በመያዙ የስነ-ተዋልዶ አገልግሎት ባለመጠቀማቸው በአስራ ሁለት ዓመት ውስጥ በአናት በአናቱ አራት ሴት እና ሁለት ወንድ ልጆችን ወለዱ።

ነገር ግን የባል እና የሚስት የወር ገቢ ልጆችን ለማስተማር ይቅርና የእለት ጉሮሯቸውን ለመድፈን እንኳን የማይችሉበት ደረጃ ደረሱ። በዚህም ምክንያት ቤተሰቡ ሰላም አጣ። ነጋ ጠባ ፀብ እና ጭቅጭቅ የዚህ ቤተሰብ መገለጫ ሆነ። ተፈራም ዶሮ ሳይጮህ ከቤት እንደወጣ እኩለ ሌሊት ላይ ጥንብዝ ብሎ ሰክሮ ወደ ቤቱ ይመለሳል። በስካር መንፈስም ቤተሰቡን እና ጎረቤቶቹን ሰላም ሲነሳ ያድራል።

የሁለቱም ቤተሰቦች እና ጎረቤቶች በቤቱ ውስጥ ሰላም ለማውረድ በተደጋጋሚ ቢያሸማግሏቸውም ሰላም ሊወርድ አልቻለም። ይባስ ብሎ ተፈራ ህብስትን ምክንያት እየፈለገ ይደበድባት ጀመር። ልጆቹም የሚላስ የሚቀመስ ከቤት ሲጠፋ፣ ትምህርታቸውን አቋርጠው ጎዳና ለመውጣት ተገደዱ። በመጨረሻም በእቅድ ያልተመራው የሕብስት እና የተፈራ ትዳር በአሳዛኝ ሁኔታ ፈረሰ።

*** እስካሁን ካዳመጣችሁት የነህብስት ታሪክ ምን ቁም ነገር አገኛችሁ? ስለ ዘምዘም ታሪክስ ምን ትገምታላችሁ?**

ዘምዘም ግን የከፍተኛ ትምህርቷን እንዳጠናቀቀች ወዲያውኑ ወደ ስራ ዓለም በመግባት የራሷን እና የወላጆቿን ህይወት ለማሻሻል ደፋ ቀና ማለት ጀመረች። ከአምስት ዓመት በኋላ ከምትወደው እና ባህሪውን በቅርበት ከምታውቀው የስራ ባልደረባዋ የሱፍ አህመድ ጋር በትዳር ተጣመሩ። ከባለቤቷ ጋር በመመካከር በአካባቢያቸው ወደሚገኝ የጤና ተቋም በመሄድ፣ የስነ-ተዋልዶ አገልግሎት በመውሰድ እና በእቅድ በመመራት የበኩር ልጇን ኑረዲንን ተገላገለች። ከሶስት ዓመት በኋላም ሴት ልጅ በሰላም ተገላገለች።

ነገር ግን ኑረዲን የጤና ችግር አጋጠመው። ይህ ችግር ኑረዲንን እንደፈለገ በእግሩ እንዳይሄድ ቢያደርገውም ቤተሰቦቹ ተስፋ ሳይቆርጡ፣ ተገቢውን ድጋፍ እና እንክብካቤ ያደረጉለት እና ትምህርቱን ያስተምሩት ጀመር። ምክንያቱም በቤተሰብ እቅድ በመጠቀማቸው ችግሩን በማቋቋም ሁለቱ ጥንዶች ልጆቻቸውን በጥሩ ትምህርት ቤት እያስተማሩ፣ በፍቅር እና በእንክብካቤ በማሳደግ ለቁም ነገር አበቁ።

የህብስትን እና የዘምዘምን የህይወት መንገድ መለያየት ያስተዋሉ የድሮ የትምህርት ቤት ጓደኞቻቸው “ልጅ በእድሉ ያድጋል” ። የሚለውን ብህል መነጋገሪያ አድርገውታል።

ተግባር ሁለት

በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን ቁልፍ ቃላት እና ሀረጎች በቀረቡት ያልተሟሉ ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው እንዲያስገቡ ያድርጓቸው።

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለ ቤተሰብ ምጣኔ ጠቀሜታ ጥያቄ ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)
- ስለ ቤተሰብ ምጣኔ የሚያሳዩ ስዕሎች (ቻርቶች)

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት:-

ከታች በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን ቁልፍ ቃላት እና ሀረጎች ከታች በቀረቡት ያልተሟሉ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢው ቦታቸው አስገቡ።

1. የበኩር
2. ደፋ ቀና
3. ዶሮ ሳይጮህ
4. ባልደረባ
5. ባልንጀራ

ክፍል ሁለት፡- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ የቀረበውን ቢጋር መሰረት በማድረግ የሁነቶችን ቅደም ተከተል በመጠበቅ በየተራ ንግግር እንዲያደርጉ ያግዟቸው፤ ምጋቤ ምላሽ ይስጧቸው።

✓ የቤተሰብ ምጣኔን በተመለከተ “ልጅ በእድሉ ያድጋል” የሚለውን ሀሳብ በመደገፍ ወይም በመቃወም ተማሪዎቹ በቡድን ክርክር እንዲያደርጉ ያግዟቸው። ለክርክር የሚያግዝ ማስታወሻ ይስጧቸው።

ማስታወሻ

ክርክር

ክርክር ማለት ሁለት ሰዎች ወይም ሁለት ቡድኖች ዳኞችን በመሰየም የሚያደርጉት ስርዓት ያለው ሙግት ነው።

1. የክርክር ዝግጅት፡- በክርክር ዝግጅት ወቅት የሚከተሉትን ነጥቦች መመልከት ያስፈልጋል።

- ርዕሱን በሚመለከት ከተለያዩ ምንጮች መረጃ መሰብሰብ። ምሳሌ፡- ከባለሙያዎችና ከልዩ ልዩ ጽሁፎች
- ከተገኘውና ከተነበበው መረጃ ውስጥ ለክርክር ጠቃሚ የሆኑ ሀሳቦችን በቅደም ተከተል ማስቀመጥ
- ክርክሩ ለአድማጭ ከመቅረቡ በፊት ከጓደኛ ፊት ልምምድ ማድረግ
- ለክርክር ከመቅረብ በፊት ስብዕናን ማሟላት። ምሳሌ፡- ንጽህናና አለባበስን ማስተካከል

2. የክርክር አቀራረብ፡- በክርክር አቀራረብ ወቅት የሚከተሉትን ነጥቦች መመልከት ያስፈልጋል።

- የመከራከሪያ ርዕስን ለአድማጭ ማስተዋወቅ
- ፍሬ ሀሳቦችን በቅደም ተከተል ማቅረብ
- ረጋ ባለ መንፈስ በልብ ሙሉነት ማቅረብ
- ክርክሩ በሚቀርብበት ጊዜ ተገቢ ያልሆነ እንቅስቃሴ አለማድረግ
- ከተቃራኒ የሚሰጡ ሀሳብን በትክክል ማዳመጥ፣ ማስታወሻ መያዝና የተቀውሞ ሀሳብ ማዘጋጀት
- ሀሳብ እያነበቡ አለማቅረብ
- አድማጭን ችሎታ መሰረት ያደረገ ሀሳብን ማቅረብ
- ለክርክሩ የተሰጠውን ጊዜ ማክበር
- ከርዕሱ ውጭ የሆነ ሀሳብ አለማቅረብ
- አድማጭን ማመስገን የሚሉት ይጠቀሳሉ።

ምዘና፡-

- የሁነቶችን ቅደም ተከተል ጠብቀው ንግግር ማድረጋቸውን ያረጋግጡ።
- ክርክሩን በአግባቡ ማከናወናቸውን ይገምግሙ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- የሁነቶችን ቅደም ተከተል የሚያሳይ የቢጋር ሰንጠረዥ

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች እንዲያነቡ ያድርጉ፤ የቀሩት ተማሪዎች በስርዓት ማድመጣቸውን ይከታተሉ።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ካሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።
- ✓ አይነ ስውራን ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ካሉ ምንባቡን እስኪረዱት ድረስ ይደጋገሙላቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ለቀረቡት ጥያቄዎች በቃል ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቾች እንዲሰጡ ያግዟቸው።

ተግባር ሶስት

✓ በቀረበው ትዕዛዝ መሰረት ተማሪዎችን ተራ በተራ በማስነሳት ድምፃቸው ከፍ አድርገው ምንባቡን እንዲያነቡ ያድርጓቸው።

ተግባር አራት

✓ የቀረበውን ምስል በመመልከት ተማሪዎቹ የተረዱትን መልዕክት በሁለት አንቀፅ እንዲፅፉ ያድርጓቸው።

ምዘና፡-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ይከታተሉ
- የቀረበውን ምስል መሰረት አድርገው ሁለት አንቀፅ መጻፋቸውን ይመልከቱ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት፡-

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ቃላት በምንባቡ አውድ መሰረት በ “ለ” ስር ከቀረቡት ተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. ሰ	5. ለ
2. ሀ	6. መ
3. ሐ	7. ረ
4. ሸ	

ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ ስለ መደበኛ እና ኢ-መደበኛ ፅሁፍ የቀረበውን ማስታወሻ ተማሪዎች በተናጥል እንዲያነቡ እና በጥንድ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ማስታወሻ እንዲወስዱ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ በተግባር አንድ የቀረበውን ትዕዛዝ መሰረት በማድረግ ባለ ሶስት አንቀፅ ኢ-መደበኛ ፅሁፍ እንዲፅፉ እና ከጓደኞቻቸው ጋር እንዲተራረሙ ያድርጉ፤ በድጋፍ እና ክትትልም ያግዟቸው።

ምዘና፡-

- ባለ ሶስት አንቀፅ ኢ-መደበኛ ጽሁፍ መፃፋቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ፡-

- የኢ-መደበኛ ጽሁፍ ሞዴል አንቀፅ

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ ከቀረበው አንቀፅ ውስጥ ለወጡ አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍች እንዲሰጡ ያድርጓቸው።

ምዘና፡-

- ለቀረቡት አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ፡-

- የአዳዲስ ቃላትን ፍች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ቀጥሎ የቀረበውን አንቀጽ በማንበብ ከምንባቡ ለወጡ አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. ውጤታማነት
2. የሌለው
3. ቆይቶ
4. የተሻለ ቦታ
5. አጋጣሚ

ክፍል ስድስት፡- ሰዋስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ በቀረበው ማስታወሻ መሰረት ተማሪዎች እንዲወያዩ ካደረጉ እና ግብረ መልስ ይስጧቸው።
- ✓ የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች የአሁን ጊዜ መሆንና አለመሆናቸውን እንዲለዩ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

✓ አምስት የአሁን ጊዜን የሚያመለክቱ ዐረፍተ ነገሮች እንዲመሰርቱ ያድርጉቸው።

ምዘና:-

- የአሁን ጊዜን የሚያሳይ ዐረፍተ ነገር መመስረታቸው ይመልከቱ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

ከታች የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች የአሁን ጊዜ ከሆኑ አዎ ካልሆኑ አይደለም በማለት መልሱ።

1. አይደለም	4. አይደለም
2. አይደለም	5. አይደለም
3. አዎ	6. አዎ

ምዕራፍ ሶስት (፫)

በጎ ፈቃደኝነት

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፤

- የአዳመጡትን ያንጸባርቃሉ።
- ስለበጎ ፍቃደኝነት ፅንሰ ሀሳብ ይገልጻሉ።
- የጽሑፉን ዋና ሀሳብ መልሰው ይገልጻሉ።
- በጎ ፍቃደኞች በምን በምን ዙሪያ እንደተሰማሩ ይለያሉ።
- ከጽሑፍ ውስጥ ተዘውታሪ ቃላትን ያወጣሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- ማዳመጥ እና ማንጸባረቅ
- ከንደኛ ጋር ምልልስ ማድረግ
- አዳምጦ ዋናውን መልዕክት መናገር
- አሳማኝ ፅሁፍ
- ድርብ ቃላት
- ነጠላና ብዙ ቁጥር

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

ማስታወሻ፣ የማዳመጥ መመሪያ

ማዳመጥ የሚከናወነው በንቃት በመሆኑ ንቃትን ከማይጠይቀው ከመስማት እጅግ ይለያል። በማዳመጥ ሂደት ውስጥ ሁልጊዜም መረዳትና ማገናዘብ ይኖራል።

የጥሩ አድማጭ መገለጫ ባህሪያት፡ ማዳመጥ የሰው ልጅ ተግባራዊ ሂደት መሰረት ነው። ከመናገር፣ ከመጻፍና ከማንበብ በበለጠ ብዙ ጊዜ የምናጠፋው በማዳመጥ ነው። የማዳመጥን ችሎታ ለማሳደግና ለማዳበርም ከዚህ ቀጥለው በቀረቡት ነገሮች ላይ መመስረት አስፈላጊ ነው።

1. ንቁ ተሳታፊ መሆን፡- በማዳመጥ ወቅት ሁሉ መሳተፍ አስፈላጊ ነው። አስተያየት መስጠት ወይም ጥያቄ መጠየቅ ተገቢ ነው።
2. ማስታወሻ መያዝ፡- ዋና ዋና ነጥቦችን በማስታወሻ ላይ መዝግቦ መያዝ የማዳመጥን ችሎታ ያሳድጋል።
3. ትኩረት ማድረግ፡- ትኩረታችንን ሙሉ በሙሉ በሚደመጠው ነገር ላይ ማድረግ ተገቢ ነው።
4. ከስሜታዊነት ነፃ መሆን፡- ስሜታዊ የሆነ ሰው የማያምንበት ወይም የማይመስለው ነገር በተነገረ ቁጥር ብስጭትን ትቶ ራስን ተቆጣጥሮ መከታተል አስፈላጊ ነው።

- 5. ትኩረትን የሚበትኑ ነገሮችን ማስወገድ፡- ለማዳመጥ ስንጀምር ትኩረታችንን ሊበትኑ የሚችሉ ነገሮችን ለማስወገድ ጥረት ማድረግ ይኖርብናል።
- 6. ትክክለኛ የመቀመጫ ቦታ መምረጥ
- 7. የሌሎችን ሀሳብ ማክበር፡- እያንዳንዱ ሰው የራሱ እምነትና አመለካከት ስላለው የሰዎችን አመለካከት ማክበር ይኖርብናል። በሀሳቡ ላይ ልዩነት ካለን ደግሞ በአግባቡ ጥያቄ መጠየቅ ተገቢ ነው።

የትምህርቱ አቀራረብ
ቅድመ ማዳመጥ
ተግባር

- ✓ በቅድሚያ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጃቸው።
- ✓ ከላይ የቀረበውን የማዳመጥ መመሪያ ለተማሪዎቹ በሚመች መልኩ ገለፃ ያድርጉላቸው።

✓ ያመቻል በሚሉት መንገድ ተማሪዎች ቡድን እንዲመሰርቱ አድርገው በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው።

✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

✓ በክፍል ውስጥ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ የምንባቡን ቅጂ እንዲያነቡ ያድርጉ፤ እገዛም ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው። የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

✓ “የበጎ ፍቃደኝነት ተምሳሌት” በሚል ርዕስ በአዳመጡት ምንባብ መሰረት የአድምጦ መረዳት ጥያቄዎች በቃል እንዲመልሱ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ የቀረበውን የአዛምድ ጥያቄዎች እንዲሰሩ ያድርጉ። በሚሰሩበት ጊዜም ማስተካከያ ይሥጡ።

“የበጎ ፍቃደኝነት ተምሳሌት”

የተወለዱት ጥር 9 ቀን 1951 ዓ.ም በአዲስ አበባ ነው። አባቷ ትጉህ ሰራተኛ ነበሩ። ልጅነታቸውን በእረኝነት ያሳለፉት አባቷ እውቅ የወንዶች ሙሉ ልብስ ሰፊ ነበሩ። ገጠር የተወለዱት እናቷ የዘጠኝ ዓመት አፍላ ልጅ እያሉ ነበር የተዳሩት። ሁለቱም ወላጆቿ የትምህት ቤቱን ደጃፍ አልረገጡም። ነገር ግን እጅግ አስተዋዮች ነበሩ።

ዘሚ የኑስ በ1969 ዓ.ም ወደ ጣሊያን ሀገር ተጓዙ። ጣሊያን ውስጥ ትምህርት እየተማሩ ጎን ለጎንም በጣሊያን ማዕከላዊ የስደተኞች ሰፈር ውስጥ ተቀጥረው መስራት ጀመሩ። በመቀጠልም በ1973 ዓ.ም ወደ ኢትዮጵያ ተመልሰው ጥቂት ከቆዩ በኋላ ወደ አሜሪካን ሀገር ተጓዙ። እዛው እያሉ በመዋቢያ ንጥረ-ነገሮች እና አጠቃቀማቸው ዙሪያ ስልጠና ከወሰዱ በኋላ በፊልም ማዕከልነቷ በምትታወቀው ሆሊውድ እና በቤቨርሊ ሂልስ በቆዳ እና ፀጉር እንክብካቤ ላይ በማተኮር በሞያቸው ይሰሩ ጀመር።

በራሳቸው በገቡት ቃል ኪዳን መሰረት በ1983 ዓ.ም ለእረፍት ወደ ሀገራቸው ተመለሱ። በስራ አጥነት ተስፋ የቆረጡ ብዙ ወጣቶችን ሲመለከቱ ልባቸው በሀዘን ተሰበረ። በዚህም ሁኔታ ወደ ሀገራቸው ጠቅልለው በመምጣት ወጣቶች እና ህፃናት ላይ በማተኮር ለሚወዷት ሀገራቸው የድርሻውን ለማካተት ወሰኑ። የስራ እድል ለመፍጠር እና የሙያ ክህሎታቸውን ለወገናቸው ለማካፈል በማሰብ

ፍቃድ የተሰጠውን የመጀመሪያውን የውበት ትምህርት ቤት አቋቋሙ። በዚህም ተቋም ከስድስት ሺህ በላይ ወጣት ሴቶች እና ወንዶችን አሰልጥነው አስመረቁ። በዚህ መሀል ግን የሕይወታቸውን አቅጣጫ የሚቀይር አጋጣሚ ተከሰተ። ትንሹ ልጃቸው የኦቲዝም ችግር እንዳለበት በባለሙያ ተነግሯቸው ከባድ ፈተና ውስጥ ገቡ።

*** እስካሁን ካዳመጣችሁት ታሪክ ምን ቁም ነገር አገኛችሁ? በቀጣዩ የታሪክ ክፍልስ ምን የሚከሰት ይመስላችኋል?**

ልጃቸውን የተለያዩ ትምህርት ቤቶች ቢያስገቡም ሁሉም ትምህርት ቤቶች “የተለየ ባህሪ አለው” አለው በማለት ከትምህርት ገበታው አሰናበቱት። ከዚህ በኋላ እርሳቸው ይህን በመገንዘብ የኦቲዝም ችግር ያለባቸው ልጆች ያሏቸው ወላጆች የሚጋፈጧቸውን ፈተናዎች በቅጡ ተገነዘቡ። ኦቲዝም የጤና ችግር ሳይሆን እንደ እርግማን እየተቆጠረ በርካታ ህፃናት አንዳች ነገር ተጠናውቷል እየተባሉ በሰንሰለት ታስረው ጨለማ ውስጥ እንደሚወረወሩ ያስተውሉ ነበር። አንዳንዶቹ ቤተሰቦቻቸው ሳይቀር ያገሏቸዋል።

በኢትዮጵያ በኦቲዝም የሚቸገሩ ልጆችን የማስተናገድ አቅም ያለው ትምህርት ቤት ፈልገው ሲያጡ አገራቸው ላይ ሆነው ማህበረሰቡን ስለኦቲዝም ማስተማር የሕይወት ዓላማቸው አድርገው ተነሱ። ልጃቸውን እና ተመሳሳይ የጤና እክል ያለባቸውን ህፃናት ለመርዳት እና የእናቶችን ሽክም ለመጋራት በቁርጠኝነት ተነሱ። በ1994 ዓ.ም ጆይ የኦቲዝም ማዕከልን መሰረቱ። ማዕከሉም የኦቲዝም ችግር ያለባቸውን ህፃናት ተቀብሎ የሚያስተናግድ የመጀመሪያው የኦቲዝም ማዕከል ሆነ። በማዕከሉ የዚህ ችግር ያለባቸው ህፃናት በቀላሉ እንዲናገሩ እና እንዲፅፉ የሚያግዝ አቡጊዳ ፎኔቲክስ በሚል የፈጠሩት አዲስ የቋንቋ ትምህርት ጥሩ ውጤት አስገኝተዋል።

በአሁኑ ጊዜም የኦቲዝም ችግር ያለባቸው በርካታ ህፃናትን ማዕከሉ እያገለገለ ይገኛል። ወይዘሮ ዘሚ የኑስ ለልጆች ጊዜያችሁን በአግባቡ ተጠቀሙ፤ የምትሰሩትን እወቁ፤ ለሱስ ተገዢ አትሁኑ፤ ማንንም ለመምሰል ሳይሆን ራሳችሁን ለመሆን ጣሩ፤ ዓላማችሁን እውን ለማድረግ በትጋት ሰርታችሁ ስኬትን ተቀዳጁ። የሚሉ ምክሮችን ለግሳወል። በመጨረሻም በዓለም አቀፍ እንዲሁም በሀገራችን በተከሰተው እና ብዙ ሰዎችን ለህልፈት በዳረገው የኮሮና ቫይረስ በሽታ ምክንያት በ2013 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለይተዋል። ምንም እንኳን በህይወት ቢለዩ ለሀገር እና ለትውልድ የሚጠቅም ትልቅ አሻራ አስቀምው አልፏል።

ምንጭ:- (ተምሳሌት፣ እፁብ ድንቅ ኢትዮጵያዊያን ሴቶች፣ ለክፍል ደረጃው እንዲመጥን ተደርጎ የቀረበ)

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለ በጎ ፍቃደኝነት ምንነት ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት፡-

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ቃላት በ “ለ” ስር ከተሰጡት ቃላት ተመሳሳይቸውን በመፈለግ አዛምዱ።

1. መ	5. ሰ
2. ሐ	6. ለ
3. ሠ	7. ሀ
4. ረ	8. ቀ

ክፍል ሁለት፡- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ ተማሪዎችን ጥንድ ጥንድ በማድረግ እርስ በእርስ መረዳዳትን በተመለከተ ንግግር (ምልልስ) እንዲያቀርቡ ያድርጉ፤ ካቀረቡም በኋላ ግብረ መልስ ይስጧቸው።

ምዘና፡-

✓ እርስ በእርስ መረዳዳት የሚሰጠውን ጥቅም እንዲገልፁ ያድርጉ።

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቀረበውን ሰንጠረዥ የማውቀው እና ማወቅ የምፈልገው የሚለውን ክፍል ብቻ እንዲሞሉ ያድርጓቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች በለሆላስ እንዲያነቡ ያድርጉ።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ካሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።
- ✓ አይነ ስውራን ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ካሉ ምንባቡን እስኪረዱት ድረስ ይደጋገማላቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ ቅድመ ንባቡ ሰንጠረዥ በመመለስ ከምንባቡ ያወቅሁት የሚለውን ረድፍ እንዲሞሉ ያድርጓቸው።
- ✓ በመቀጠልም ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ ለቀረቡት ጥያቄዎች በፅሁፍ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት የተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳይ ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ፤ ያግኟቸው።

ምዘና:-

- ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ምላሽ መስጠታቸውን ያረጋግጡ።
- ከምንባቡ ለወጡ ቁልፍ ቃላት ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር ሁለት

ከታች በቀረቡት ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ከምንባቡ ለወጡ ቃላት አዳዲስ ቃላት እና ሀረጎች ተመሳሳይ ፍች ስጡ።

1. የእቅድ ዝርዝር
2. ሲተላለፍ
3. የእህል ማከማቻ
4. እያገኙ
5. ክፍያ/ድጋፍ
6. ከፍታ

ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የማግባቢያ ጽሁፍ የሚለውን ማስታወሻ ተማሪዎች በተናጥል እንዲያነቡ እና በጥንድ እንዲወያዩ ካደረጉ በኋላ ማስታወሻ እንዲወስዱ ያድረጓቸው። ገለፃም ይስጧቸው።
- ✓ በመቀጠልም በምሳሌው መሰረት ባለ ሶስት አንቀፅ የማግባቢያ ጽሁፍ እንዲፅፉ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ የፃፋትን አንቀፅ መሰረት በማድረግ ከጓደኞቻቸው ጋር የእርስ በእርስ እርማት እንዲሰጣቸው ያድርጉ።

ምዘና፡-

- አግባቢ ጽሁፍ መጻፋቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- የአግባቢ ጽሁፍ ሞዴል አንቀፅ

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረበውን ማስታወሻ በተናጥል እንዲያነቡ በማድረግ መረዳታቸውን ከአረጋገጡ በኋላ በቀረበው ምሳሌ መሰረት ጥምር ቃላትን እንዲጽፉ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

✓ ከአካባቢው ምንጣብ አንቀፅ አንድ ላይ በመሄድ አስር ተዘውታሪ ቃላትን እንዲያወጡ ያድርጉ።

ምዘና:-

- ጥምር ቃላትን መመስረታቸውን ያረጋግጡ።
- ተዘውታሪ ቃላት ከምንጣቡ ውስጥ ማውጣታቸውን ይመልከቱ።

መርጃ መሳሪያ:-

- የተወሰኑ ጥምር ቃላትን ዝርዝር የሚያሳይ ሰንጠረዥ

ክፍል ስድስት:- ሰዋስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ ስለ ነጠላ እና ብዙ ቁጥር ማብራሪያ ይስጧቸው፤ በመቀጠልም በሰንጠረዥ ውስጥ ያሉትን ቃላት ነጠላ እና ብዙ ቁጥር በማለት እንዲለዩ ያግኟቸው።

ምዘና:-

- ነጠላ እና ብዙ ቁጥሮችን መለየታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- ነጠላ እና ብዙ ቁጥሮችን የሚያሳይ ሰንጠረዥ

ምዕራፍ አራት (፬)

የታዋቂ ሰዎች የሕይወት ታሪክ

(ክፍለ ጊዜ 12)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡-ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፡-

- አዳምጠው የተረዱትን በቃል ያብራራሉ።
- የሕይወት ታሪክን እና የሚይዛቸውን ነገሮች ምንነት ይገልጻሉ።
- ከጽሑፉ ውስጥ የሚገኙ በምክንያት እና ውጤት ተዛምዶ የቀረቡ ሀሳቦችን ግንኙነት ይለያሉ።
- የታዋቂ ሰው የሕይወት ታሪክ ይፅፋሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- ምንባብ
- መመሪያዎች
- ፈ.ሊ.ጣዊ አነጋገር
- አያያዥ ቃላት
- የተለመዱ ቃላት
- ሀረግ

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቀውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።

✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።

✓ ተማሪዎች በቅድመ ማዳመጥ ለቀረቡት ጥያቄዎች በቃላቸው መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው። በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው ምላሽ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው።

✓ የተማሪዎቹን ምላሽ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው። የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

✓ ማዳመጡ እንዳለቀ ወደ ተግባር አንድ በመሸጋገር ለቀረቡት የአዳምጦ መረዳት ጥያቄዎች በእርሶ መሪነት በቃላቸው መልስ እንዲሰጡ ያድረጓቸው።

ተግባር ሁለት

✓ ከአዳመጡት ምንባብ ለወጡ የተሰመረባቸው ቃላት ተመሳሳይ ፍች እንዲሰጡ ያድርጓቸው።

“ዶክተር ቦጋለች ገብሬ”

አትዮጵያዊቷ ሳይንቲስት እና የሴቶች መብት ተሟጋቿ ዶክተር ቦጋለች ገብሬ በአሁኑ አጠራር ከምባታና ጠንባሮ ዞን በ1952 ዓ.ም ተወለዱ። በቅጽል ስማቸው ቦጌ እየተባሉ ይጠሩ የነበሩት ዶክተር ቦጋለች ከወላጆቻቸው 14 ልጆች መካከል አንዷ ናቸው። ቦጌ በተወለዱበት አካባቢ የሴቶች ግርዛት በስፋት ይከናወንበት የነበረ አካባቢ ነው። ባለ ታሪኳ ራሳቸው የጎጂ ድርጊቱ ተጠቂ የሆኑት በ12 አመታቸው ነው።

ባለ ታሪኳ ህጻን በነበሩበት ዘመን ሴቶችን ማስተማር ያልተለመደ ድርጊት ስለነበር ትምህርታቸውን የተከታተሉት ወደ አዲስ አበባ ሄደው ነው። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርታቸውን አጠናቀው ከከፍተኛ ትምህርት በዲፕሎማ ተመርቀዋል። ቀጥሎም መጀመሪያ ወደ እስራኤል እና አሜሪካ ሄደው የማይክሮ ባዮሎጂ እና የፊዚዮሎጂ ትምህርቶችን ተከታትለዋል። በአሜሪካ ሳሉ በማሳቹሴትስ እና ካሊፎርኒያ ዩኒቨርሲቲዎች ፉል ብራይት ስኮላር በመሆን አገልግለዋል።

ኢንዱፕንድነት ኒውስ ፔፐር ቦን ሲገልጻቸው የኢትዮጵያን ሴቶች አመጽ ያቀጣጠሉ ብርቱ ሴት ብሏቸዋል።

. *ከላይ ከአነበባችሁት የጽሁፉ ክፍል ስለ ባለ ታሪክ ምን ተረዳችሁ

ዶክተር ቦጋለች የሚታወቁት ለሴቶች መብት በመቆርቆራቸው ነው። በሕይወት በነበሩበት ወቅት ደጋግመው ይገልጹ እንደነበረው የሴቶችን ሕይወት መለወጥ የሕይወት ጥሪዬ ነው ይሉ ነበር። በተለይም በሴቶች ሕጻናት ላይ ይፈጸም የነበረውን ግርዛት ለማስቆም፣ ጥልፊያ እና የቤት ውስጥ ጥቃቶችን ለመቅረፍ በብርቱ ታግለዋል።

ከእህታቸው ፍቅርተ ገብሬ ጋር በመሆን በ1989 ዓ.ም የከምባታ ሴቶች በጋራ ቆመው መብታቸውን እንዲያስከብሩ የሚያነቃ ማኅበር አቋቁመዋል። ሴቶችን ለማብቃት በራሳቸው እንዲተማመኑ ማንቃትና ማደራጀት አስፈላጊ መሆኑን አስገንዝበዋል። ለዚህም ማስተማር ቁልፍ ተግባር መሆኑንም አስረድተዋል። ማኅበራቸው ባደረገው ጠንካራ ቅስቀሳ የሴቶችን ግርዛት ከ100 ወደ 3 ዝቅ እንዲል ተደርጓል። ያቋቋሙት ማኅበር በደቡብ ክልል 26 ወረዳዎችና በኦሮሚያ ይንቀሳቀሳል። በስራውም የ2.8 ሚሊዮን ሰዎችን ሕይወት ለማሻሻል ችሎአል። ከእነዚህ ተጠቃሚዎች 70 በመቶ ያህሉ ሴቶች ናቸው። ዶክተር ቦጋለች የዱራሜ ከተማን አረንጓዴ ለማልበስ 10 ሚሊዮን ችግኞች እንዲተከሉ አድርገዋል።

በ1998 ዓ.ም የጅናታን ማንን ሽልማት አግኝተዋል። ሽልማቱ የተበረከተላቸው በሰዎች ጤናና መብት ዙሪያ ለሰሩት ስራ እውቅና ነው። በ2006 ዓ.ም ደግሞ ከቤልጂየም የንጉስ ባወዲንን ሽልማት ተሸልመዋል። ከቤልጂየም የተሸለሙት ጎጂ የሆኑና አይነኬ ባህላዊ ድርጊቶችን ተጽዕኖ ለመቅረፍ ለሰሩት ስራ እውቅና ነው። ዶክተር ቦጋለች ጥቅምት 26፣ 2011 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለዩ።

ምንጭ:- (ካፒታል ጋዜጣ፣ ለክፍሉ እንዲመኝ ተተርጉሞ የቀረበ)

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ለቃላት ተመሳሳይ ፍች እንዲሰጡ ያድርጓቸው።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ:-

መልመጃ ሁለት:-

የሚከተሉት ቃላት ከምንባቡ የወጡ ናቸው። ቃላቱ በምንባቡ ውስጥ የያዙትን አውዳዊ ፍች ፃፉ።

1. ተመራማሪ
2. የመብት ተከራካሪ
3. ያልተዘወተረ
4. ማጎልበት
5. ማደራጀት
6. የማይደፈር
7. እምቢታ

ክፍል ሁለት:- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረበውን የሕይወት ታሪክ አፃፍ መመሪያ እንዲያነቡና ጥንድ ጥንድ በመሆን እንዲወያዩበት ያድርጉ።
- ✓ ናሙና የሚሆን የሕይወት ታሪክ አዘጋጅተው ተጨማሪ ማብራሪያ ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ የቀረበውን ሰንጠረዥ መሰረት በማድረግ የክቡር ዶክተር ሀዲስ አለማየሁን የሕይወት ታሪክ በማቀናጀት አጠር አድርገው ንግግር እንዲያድረጉ ያግዟቸው፤ ድጋፍም ይስጧቸው ።

ምዘና:-

- የሕይወት ታሪክ መመሪያን ተገንዝበው በቅደም ተከተል መዘርዘራቸውን ያረጋግጡ።
- የቀረበውን ሰንጠረዥ መሰረት በማድረግ የክቡር ዶክተር ሀዲስ አለማየሁን የሕይወት ታሪክ በማቀናጀት አጠር አድርገው በንግግር ማቅረባቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- የአንድ ታዋቂ ሰው ናሙና የሕይወት ታሪክ የሚያሳይ ቢጋር

ክፍል ሶስት:- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ርዕሱን ከአስተዋወቁ በኋላ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ንባብ ጥያቄዎችን እንዲሰሩ ያድርጉ። የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ድረስ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች እንደሚያነቡና ለንባብ ጊዜ ጥያቄዎች ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ከአሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ሁሉም ተማሪዎች ትኩረታቸውን ምንባቡ ላይ ማድረጋቸውን ይከታተሉ።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረቡትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሀሰት እያሉ እንዲመልሱ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ፍች እንዲሰጡ ያግዟቸው።

ተግባር ሶስት

- ✓ በትዕዛዙ መሰረት የቀረበውን ማስታወሻ በማንበብ እና በጥንድ በመወያየት ከምንባቡ ውስጥ ያሉ ፈሊጣዊ ንግግሮችን ከአወጡ በኋላ በፍቻቸው ላይ እንዲወያዩ ያድርጉ፤ ግብረ መልስም ይስጡ።

ምዘና:-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ይከታተሉ።
- ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ምላሽ መስታቸውን ያረጋግጡ።

▪ ለቃላት ተቃራኒ ፍቺ መስጠታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ፡-

▪ የፈሊጣዊ አነጋገር ፍቺን የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ፡-

መልመጃ አንድ፡-

የሚከተሉት ጥያቄዎች በምንባቡ ሀሳብ መሰረት ትክክል ከሆኑ እውነት፣ ትክክል ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት መልሱ።

1. ሀሰት	4. ሀሰት
2. ሀሰት	5. እውነት
3. እውነት	6. ሀሰት

መልመጃ ሁለት፡-

በ “ሀ” ስር የቀረቡትን ከምንባቡ የወጡት ቃላት በ “ለ” ስር ካለው ተቃራኒ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. መ	4. ሀ
2. ሐ	5. ረ
3. ሠ	

መልመጃ ሶስት፡-

ከታች የቀረበውን ማስታወሻ በማንበብ እና በጥንድ በመወያየት ከምንባቡ ውስጥ የቀረቡ ፈሊጣዊ ንግግሮችን ከአወጣችሁ በኋላ በፍቻቸው ላይ ተወያዩ።

1. ፋና ወጊ - ጀማሪ
2. ፈር ቀዳጅ - የመጀመሪያ
3. ፀጉረ ልውጥ - እንግዳ (አዲስ)
4. “ሀ” ብሎ - አንድ ብሎ

ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ የቀረበውን ማስታወሻ አንብበው በቡድን እንዲወያዩ ያድርጉ። ከተወያዩ በኋላ ተጨማሪ ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ✓ አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ።
- ✓ የሕይወት ታሪክ አፃፍ መመሪያን በመከተል የራሳቸውን ወይም አንድ የቅርብ ቤተሰባቸውን ሰው የሕይወት ታሪክ እንዲጽፉ ያድርጉ።

ምዘና፡-

- አያያዥ ቃላትን ተጠቅመው ዐረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ።
- መመሪያውን ተከትለው የሕይወት ታሪክ መፃፋቸውን ይመልከቱ።

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ በምዕራፍ አንድ የተማሩትን ተዘውታሪና ተዘውታሪ ያልሆኑ ቃላትን በተመለከተ ክለሳ ከተሰጣቸው በኋላ በትዕዛዙ መሰረት ዐረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት፡-

- ✓ በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን ፈሊጣዊ አነጋገሮች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው እንዲያስገቡ ያግኟቸው።

ምዘና፡-

- በትዕዛዙ መሰረት ዐረፍተ ነገር መመስረታቸውን ይመልከቱ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ፡-

መልመጃ ሁለት፡-

ከታች በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን ፈሊጣዊ አነጋገሮች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው አስገቡ፡፡

1. ውሃ በላው	6. የሞቀ ቤት
2. ስራ ፈት	7. አፈ ቅቤ
3. ቅስሙ ተሰበረ	8. ሀሞቱ ፈሰሰ
4. ገፀ በረከት	9. ቂም አርግዛለች
5. ልብ አቁሷል	10. አመድ አፋሽ

ክፍል ስድስት፡- ሰዋስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ ከስር የቀረበውን ማስታወሻ ለተማሪዎች ከአፃፏቸው በኋላ ማብራሪያ ይስጧቸው፡፡
- ✓ በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የሚገኙትን ስማዊ ሀረጎች እንዲያወጡ ያድርጓቸው፡፡

ተግባር ሁለት

- ✓ ተግባር ሁለት ላይ የተሰጡትን ስማዊ ሀረጎች በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን እንዲመሰርቱ ያድርጉ፤ እርማትም ይስጡ፡፡

ማስታወሻ

ሀረግና የሀረግ መዋቅር

ሀረግ ማለት ትርጉም ያላቸው ቃላት ተቀናጅተው የሚፈጥሩት መዋቅር ነው። አምስት የቃል ክፍሎች ማለትም ስም፣ ቅጽል፣ ግስ፣ ተውሳክ ግስ እና መስተዋድድ እያንዳንዳቸው ከሌሎች ተዋቃሪዎች ጋር በመቀናጅት ሀረግ ይመሰርታሉ። የሀረጉም ዓይነት በሀረጉ ውስጥ ዋና ሆኖ በሚገባው ቃል ዓይነት ይወሰናል። ዋናው ቃል ሆኖ የሚገባው ቃል የሀረጉ መሪ ይባላል።

በዚህም መሰረት ከስም ስማዊ ሀረግ፣ ከቅጽል ቅፅላዊ ሀረግ፣ ከግስ ግላዊ ሀረግ፣ ከተውሳክ ግስ ተውሳክ ግላዊ ሀረግ፣ ከመስተዋድድ መስተዋድዳዊ ሀረግ እንመሰርታለን።

ሀ. ስማዊ ሀረግ፡- ስማዊ ሀረግ ስሞችን ቀኝ መሪ አድርጎ የሚመሰረት የሀረግ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- የጨርቅ ኳስ

የሐረር ብርቱካን

ለ. ቅጽላዊ ሀረግ፡- የሀረጉ መሪ ቅፅል ሆኖ የተገኘ እንደሆነ ደግሞ ሀረጉ ቅፅላዊ ሀረግ ተብሎ ይጠራል።

ምሳሌ፡- በጣም ጎበዝ

እንጨት ሰባሪ

ሐ. ግሳዊ ሀረግ፡- ግሶችን ቀኝ መሪ ያደረገ የሀረግ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- ወደ ሀረር ሄደ።

በፍጥነት መጣ።

መ. ተውሳክ ግሳዊ ሀረግ፡- ተውሳክ ግሶችን ቀኝ መሪ ያደረገ የሀረግ መዋቅር ነው።

ምሳሌ፡- በጣም ገና

ቁልቁለቱን ቶሎ

ሠ. መስተዋድዳዊ ሀረግ፡- መስተዋድዳዊ ሀረግ መስተዋድዶች በስም፣ በግስ እንዲሁም በተውሳክ ግስ የቃል ክፍል ውስጥ ከሚመደቡት ቃላት ጋር በመቀናጀት የሚፈጥሩት የሀረግ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- እንደ ወንድሜ

ከእናቴ ጋር

ምዘና፡-

- በተሰጡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የቀረቡትን ስማዊ ሀረጎችን መለየት መቻላቸውን ያረጋግጡ።
- የተሰጡትን ስማዊ ሀረጎች በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮች መመስረታቸውን ያረጋግጡ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ፡-

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ማስታወሻና መመሪያ መሰረት ከታች ከቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ስማዊ ሀረጎች አውጡ።

ሀ. ወንድሜ፣ የስንዴ ዳቦ

ለ. የታመመው ልጅ

ሐ. ወይንሸት፣ ጎበዝ ተማሪ

መ. ሰሚራ፣ ጥቁር እስክርቢቶ

ሠ. ከድጃ

ምዕራፍ አምስት (፮)

ውሃና ጥቅሙ

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፡-

- ከሚደመጡ ንግግሮች ውስጥ ማስታወሻ ይይዛሉ።
- ስለውሃ ጥቅም ይገልጻሉ።
- የራሳቸውን ዝንባሌና ፍላጎት ይገልጻሉ።
- በርካታ ቃላትን ይዘረዝራሉ።
- የውሃ አይነቶችን ይዘረዝራሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- አድምጦ መረዳት
- መረጃ መጠየቅ
- ምክንያትና ውጤት
- ተራኪ ጽሑፍ
- እማራያዊ ፍች
- ገቢርና ተገብሮ ዓረፍተ ነገሮች

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቀውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ በቅድመ ማዳመጥ ላይ በቀረበው ሰንጠረዥ ውስጥ ስለውሃና የውሃ ጥቅም የማውቀው እና የማላውቀው የሚለውን ረድፍ ተማሪዎቹ በየግል እንዲሞሉት ያድርጉ።
- ✓ በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው መልዕክቱ እንዲደርሳቸው ያድረጉ።
- ✓ ተማሪዎቹ መሙላታቸውን ካረጋገጡ በኋላ ክፍተቱን ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው።
- ✓ የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ።
- ✓ በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው ምላሽ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ወደ ሰንጠረዥ ተመልሰው ከምንባቡ ስለውሃና የውሃ ጥቅም ያወቅኩት የሚለውን ረድፍ እንዲሞሉ ያድርጓቸው።
- ✓ ለቀረቡት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሶቻቸውን በእርስዎ መሪነት እንዲመርጡ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቾች እንዲሰጡ ያድርጓቸው።

ተግባር ሶስት

- ✓ በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን ቁልፍ ቃላት በቀረቡት ያልተሟሉ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው እንዲያስገቡ ያድርጓቸው።

“ውሃና የውሃ ጥቅም”

“የውሃ እና የእናት መጥፎ የለውም” የሚል ሀገራዊ ብሂል አለ። በተቃራኒው “ውሃማ የጥቅምት ነበርሽ፣ ግን ማን በጠጣሽ” የተባለለት የውሃ ዓይነት አለ። ውሃ ከሚገኝበት አንጻር የምንጭ፣ የሀይቅ፣ የኩሬ፣ የወንዝ፣ የቧንቧ፣ የዝናብ፣ የውቅያኖስና የባህር ተብሎ ሊጠራ ይችላል።

ሁሉም ሕይወት ያላቸው ፍጥረታት ለመኖር ውሃ ያስፈልጋቸዋል። ሁለት ሶስተኛ የሚሆነው የሰውነታችን ክፍል በውሃ የተገነባ እንደሆነ ጥናቶች ያሳያሉ። ይህ ፈሳሽ በተለይ በደማችን፣ በምራቃችን፣ በቆዳችን፣ ወዘተ ውስጥ የተከማቸ ነው። ውሃ ለሰው ልጅ ያለው ጠቀሜታ በርካታ ነው። ለምሳሌ፡- የምግብ መፈጨት ስርዓት ያለ ውሃ ስራውን በትክክል ማከናወን አይችልም።

ከዚህ በተጨማሪ እንደ አክሲዮንና አልሚ ንጥረ ነገሮችን በትክክል ማጓጓዝ፣ ጥሩ የደም ዝውውር ወይም የሰውነት ሙቀት መጠንን ማስተካከል እንዲቻል በሰውነት ውስጥ ውሃ ከፍተኛ የሆነ አገልግሎት ይሰጣል። አንጎላችን ሰባ ሁለት በመቶ የተሰራው ከውሃ ስለሆነ በብዛት መጠጣት የአዕምሮ ስራን ያሻሽላል። አንዳንድ ጥናቶች እንደሚያሳዩት የእለት ተእለት ድካሞቻችን ዋና ምክንያት በቂ የሆነ ውሃ አለመጠጣት ነው። ስለዚህ ለውሃ እንክብካቤ ማድረግ (ጥራቱን መጠበቅ) የመጀመሪያ ተግባራችን ሊሆን ይገባል።

* ተማሪዎች እሰክ አሁን ከተነበበው ምንባብ በመነሳት ውሃ ለሰው ልጅ ምን ምን ጠቀሜታ እንዳለው ተናገሩ። ውሃ በምን በምን ምክንያቶች ሊበከል እንደሚችል ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ጎጂ ተህዋሲያንና ንጥረ ነገሮች ውሃማ አካላትን ይበክላሉ፤ የውሃ ጥራት እንዲቀንስ ያደርጋሉ፤ ከዚህ በተጨማሪ ውሃን መርዛማ ያደርጋሉ። ውሃ በሕይወት ለመኖር ከሚጠቅሙ ንጥረ ነገሮች አንደኛው ቢሆንም አለመታደል ሆኖ ግን ለብክለት በጣም የተጋለጠ ነው።

ውሃን የሚበክሉ በርካታ ነገሮች አሉ። እነሱም፡- ከፋብሪካ የሚወጡ ጽዳጆች፣ በባህር ላይ የሚጣሉ ቆሻሾች፣ ከመኖሪያ ቤቶች የሚወጣ ፈሳሾች፣ የአረምና የተባይ ማጥፊያዎችና የመሳሰሉት ናቸው። የውሃ ብክለት በጤና ላይ ከፍተኛ ጉዳት ያድርሳል። በተባበሩት መንግስታት መረጃ መሰረት በየዓመቱ በውሃ መበክል ምክንያት የሚከሰተው ሞት በጦርነትና በተለያዩ ግጭቶች ከሚሞቱ ሰዎች ቁጥር ይበልጣል። ከሰዎችና ከእንስሳት የሚወጡ ጽዳጆች ውሃን ይመርዛሉ። ውሃው ደግሞ የተለያዩ ባክቴሪያዎችንና ቫይረሶችን ይይዛል። እነዚህ ቫይረሶችና ባክቴሪያዎች ደግሞ ለበሽታ መዛመት ጉልህ ድርሻ አላቸው። ለምሳሌ ታይፎይድ፣ ኮሌራና ጃርዲያ ውሃ ወለድ በሽታዎች ናቸው።

የውሃ ብክለት በአካባቢ ሥነ-ምህዳር ላይ ትልቅ ጉዳት ያደርሳል። እንስሳት ምቹ የሆነ መኖሪያ እንዳይኖራቸው ያደርጋል። ከዚህ በተጨማሪ በኢኮኖሚ ላይ በርካታ ጉዳቶች ያደርሳል። ከዚህም ውስጥ በዓሳ ማጥመድ፣ በመዝናኛ ቦታዎች፣ በቱሪዝምና በሌሎች ተቋማት ላይ ጉዳት ያደርሳል። ምክንያቱም የሁሉም እንቅስቃሴ ከንጹህ ውሃ ጋር ጥብቅ ግንኙነት ስላለው፣ እንዲሁም የተበከለን ውሃ ለማከም ብዙ ገንዘብ የሚጠይቅ በመሆኑ ነው። ይህ ደግሞ የንጹህ መጠጥ ውሃን ዋጋ ከፍ ያደርገዋል።

በአጠቃላይ ውሃ ከዕለት ተዕለት ኑሯችን ጋር ጥብቅ ትስስር እንዳለው አውቀን በአግባቡ መጠቀምና እንክብካቤ ማድረግ፣ ስለውሃ አጠቃቀም ለማህበረሰቡ ማስተማር፣ ወዘተ ይጠበቅብናል።

ምንጭ:- (ኢስት ሴንተራል ዩኒቨርሲቲ ከ ገጽ 25-30 ለማስተማሪያ ከተዘጋጀ ሰነድ ላይ ለክፍሉ እንዲመጥን ተደርጎ የተተረጎመ)

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)
- የውሃን ጠቀሜታ በዝርዝር የሚያሳይ ቻርት

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ:-

መልመጃ አንድ:-

ከታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጡ።

1. መ	4. ሐ
2. መ	5. ለ
3. መ	6. ሀ

መልመጃ ሁለት:-

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ቃላት በ “ለ” ስር ከቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን በመፈለግ አዛምዱ።

1. ሠ	5. ሸ

- 2. መ
- 3. ቀ
- 4. ሐ
- 6. ለ
- 7. ረ

መልመጃ ሶስት:-

ከታች በሳጥኑ ውስጥ የተሰጡትን ቃላት በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው አስገቡ።

- 1. ተህዋሲያን
- 2. አልሚ
- 3. መዛመት
- 4. ያሳያሉ
- 5. ብሂል
- 6. አንጻር

ክፍል ሁለት:- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ ውሃና ጥቅሙ በሚል ርዕስ ከአዳመጡት ምንባብ የወሰዱትን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ ስለውሃ አይነቶች እና ጠቀሜታ ውይይት እንዲያደርጉ ያግኟቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ በውሃ አጠቃቀም ዙሪያ ያላቸውን አመለካከትና ፍላጎት በተመለከተ በምክንያትና ውጤት አስደግፈው እንዲናገሩ ያድርጓቸው።

ምዘና:-

- ውሃን በተመለከተ ያላቸውን የግል አመለካከት በምክንያትና ውጤት አስደግፈው ማቅረባቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- የምክንያትና ውጤት ተዛምዶን የሚያሳይ ስንጠረጃ

ክፍል ሶስት:- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው። በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው ምላሽ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው።

ጊዜ ንባብ

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች እንደሚያነቡና የቀሩት ተማሪዎች እንዲያዳምጡ ነግረው፤ የሚያነቡላቸውን ፍቃደኛ ተማሪዎች ይምረጡ፤ እንዲሁም ያስነብቡ።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ካሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

✓ “ለውሃ ስም አነሰው” በሚል ርዕስ በአነበቡት ምንባብ መሰረት የቀረቡትን የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በጽሑፍ እንዲመልሱ ያድርጓቸው፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

✓ ለቀረቡት ቃላት አውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ ያግኟቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

✓ ለተማሪዎቹ ስለምክንያትና ውጤት ዝምድና ማስታወሻ ይስጧቸው። በመቀጠልም ምሳሌዎቹን መሰረት በማድረግ በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ምክንያትና ውጤቶች በመለየት እንዲፅፉ ያድርጉ።

ማስታወሻ

ምክንያትና ውጤት

ምክንያት የምንለው አንድ ነገር ለመከሰቱ መንስኤ ወይም ሰብብ የሆነው ነገር ሲሆን፣ በክስተቱ ሳቢያ የሚገኘው ግብ ደግሞ ውጤት ይባላል።

ምሳሌ፡- ሀ. ባህሌን ጠብቄ በመኖሪ ደስተኛ ነኝ።

ምክንያት = ባህሌን ጠብቄ በመኖሪ

ውጤት = ደስተኛ ነኝ

ተግባር አራት

✓ በውሃ ወለድ ስለሚተላለፉ በሽታዎች ምንነትና ስለሚያስከትሉት ጉዳት ከቤተሰቦቻቸው፣ ከአካባቢያቸው ወይም ከቤተ መጻሕፍት መረጃ ሰብስበው በማምጣት በክፍል ውስጥ እንዲወያዩ የቤት ስራ ይስጧቸው።

ምዘና:-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ይከታተሉ።
- ለቃላት አውዳዊ ፍች መስጠታቸውን ይከታተሉ።
- በስርዓት መወያየታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- አውዳዊ ፍችን የሚያሳይ የቃላት ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ:-

መልመጃ ሁለት:-

ከታች ለቀረቡት ከአነበባችሁት ምንባብ የወጡ ቃላትና ሀረጎች አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. የክበረ (የያዘ)	5. ሲቆጨኝ
2. ማፍለቅ	6. ቆሻሻዎች
3. ሰብል	7. መመረዝ
4. ዓሳ አጥማጆች	8. አለአግባብ መጥፋት

መልመጃ ሶስት:-

መምህራችሁ በሰጧችሁ ማስታወሻ መሰረት የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች በማንበብ ምክንያትና ውጤታቸውን ለይታችሁ ጻፉ።

1. ምክንያት = በሙስና ስለተጠረጠረ
 ውጤት = በፖሊስ ቁጥጥር ስር ዋለ
2. ምክንያት = ኃይለኛ ራስ ምታት ስለአመመኝ
 ውጤት = ከትምህርት ቤት ቀረሁ
3. ምክንያት = ውሃን በአግባቡ አለመያዝ
 ውጤት = ለተለያዩ በሽታዎች ያጋልጣል
4. ምክንያት = ቤተሰብ አልባ መሆኑ
 ውጤት = ትምህርቱን ያቋረጠው
5. ምክንያት = ጠንክሮ በመስራቱ
 ውጤት = ጥሩ ውጤት ያስመዘገበው
6. ምክንያት = ጥንቃቄ አለማድረግ
 ውጤት = የኮሮና መስፋፋት
7. ምክንያት = ቶሎ ወደ ሆስፒታል ባለመሄዷ
 ውጤት = ህይወቷ ሊያልፍ የቻለው
8. ምክንያት = የአሽከርካሪዎችና የእግረኞች ቸልተኝነት
 ውጤት = የትራፊክ አደጋ መስፋፋት

 ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የማይረሱትን ገጠመኝ መሰረት በማድረግ ባለ ሁለት አንቀጽ ተራኪ ጽሑፍ እንዲጽፉ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ በተግባር አንድ የፃፉትን ጽሑፍ በመቀያየር እርስ በእርስ እንዲተራረሙ ያግዟቸው።

ምዘና፡-

- ባለ ሁለት አንቀጽ ተራኪ ጽሑፍ መፃፋቸውንና መተራረማቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- የተራኪ ጽሑፍ የሚያሳይ ሞዴል አንቀጽ

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ በመምህሩ መምሪያ ላይ የቀረበውን ማስታወሻ ይስጧቸው። ማስታወሻውን ጥንድ ጥንድ በመሆን እንዲያነቡ ያድርጓቸው፤ ማብራሪያም ይስጧቸው።
- ✓ በማስታወሻው በቀረበው ምሳሌ መሰረት ለቀረቡት ቃላት እማሬያዊ ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ከላይ ፍች በሰጡባቸው እማሬያዊ ቃላት ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱባቸው ያድርጉ፤ እርማትም ይስጧቸው።

ማስታወሻ

የቃላት እማሬያዊ ፍች

ቃላት የተለያዩ ፍችዎች አሏቸው። ከእነዚህ መካከል እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍች ተጠቃሾች ናቸው። አንድ ቃል እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍችውን መሰረት በማድረግ በተለያዩ መንገድ ሊተረጎም ይችላል።

እማሬያዊ ፍች ማለት የአንድ ቃል ጥሬ ትርጉም ወይም የመዝገበ ቃላት ፍችው ነው። በዚህም የተነሳ እማሬያዊ ፍች የቃሉ ቀጥተኛ ፍች ነው እየተባለ ይገለጻል።

ምሳሌ:-	<u>ቃል</u>	<u>እማሬያዊ ፍች</u>
	በግ	ሳር በል የቤት እንስሳ
	ውሻ	ስጋ በል የቤት እንስሳ
	እርግብ	በራሪ የወፍ ዝርያ
	ጉቶ	መሬት ላይ የቀረ ጉራጅ እንጨት

ምዘና:-

- ለቀረቡት ቃላት እማሬያዊ ፍች መስጠታቸውንና ዓረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- የቃላትን እማሬያዊ ፍች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ማስታወሻና ማብራሪያ መሰረት ከታች ለቀረቡት ቃላት እማሬያዊ ፍች ስጡ።

- የሚያቃጥል የበርበሬ ዘር
- የንብ መኖሪያ
- ማር የምትሰጥ በራሪ ነፍሳት
- መለኪያ
- የቤት እንስሳ
- ምድር
- ብርሃን ያልሆነ (ሌሊት)
- ዶሮ መሰል ስጋዋ የሚበላ የወፍ ዘር
- ውሃማ አካል
- መቀመጫ

ክፍል ስድስት:- ሰዋሰው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ በቀረበው ማስታወሻ መሰረት ተማሪዎች እንዲወያዩ ከአደረጉ እና ግብረ መልስ ከሰጧቸው በኋላ የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች ገቢርና ተገብሮ በማለት ለይተው እንዲጽፉ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ አምስት የገቢር ዓረፍተ ነገር ከመሰረቱ በኋላ ወደ ተገብሮ ዓረፍተ ነገሮች እንዲለውጡ ያድርጓቸው።

ምዘና:-

- ገቢርና ተገብሮ ዓረፍተ ነገሮችን መለየታቸውን ያረጋግጡ።
- ገቢር ዓረፍተ ነገሮችን ወደ ተገብሮ ዓረፍተ ነገሮች መለወጣቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- ገቢርና ተገብሮ ዓረፍተ ነገሮችን የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

ከታች የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች ገቢርና ተገብሮ በማለት ለይታችሁ 9ፉ።

1.ገቢር	2. ተገብሮ	3.ተገብሮ
4.ገቢር	5. ተገብሮ	6. ገቢር
7.ገቢር	8.ገቢር	
9. ገቢር	10. ተገብሮ	

ምዕራፍ ስድስት (፮)

ሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፡-

- ከአዳመጡት ነገር በመነሳት ዋናውን ሀሳብ ይገልጻሉ።
- የሰዎችን ዝውውር ጽንሰ ሀሳብ ይገልጻሉ።
- ከጓደኞቻቸው ጋር በራስ በመተማመን ንግግር ያደርጋሉ።
- በትክክል ያነባሉ።
- የሰዎች ዝውውር የሚያደርሰውን ተፅዕኖ ያብራራሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- አድምጦ መተንተን
- ከጓደኛ ጋር መነጋገር
- አቀላጥፎ ማንበብ
- ፍካሬያዊ ፍች
- የዓረፍተ ነገር አይነቶች

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ከአሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ “ያመቻል” በሚሉት መንገድ ተማሪዎች ቡድን እንዲመሰርቱ አድርገው በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፤ ምላሻቸውንም ይቀበሏቸው።
- ✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው።
- ✓ የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ።
- ✓ የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው፤ መስማት የተሳነው ተማሪ በክፍል ውስጥ ካለ በምልክት ቋንቋ በመታገዝ ትምህርቱን እንዲከታተል ያድርጉ።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች በጽሑፍ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጓቸው፤ ግብረ መልስም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ከአዳመጡት ምንባብ የወጡትን ቃላትና ሀረጎች ከተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር እንዲያዛምዱ ያድርጉ።

“ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር”

ሰዎች በተለያዩ ምክንያቶች ከቦታ ቦታ ይዘዋወራሉ። እነዚህ ምክንያቶችም ለስራ ፍለጋ፣ ለትምህርት፣ ለንግድ፣ ለመዝናናት፣ ለህክምና፣ ለተሻለ ኑሮ ፍለጋ፣ ወዘተ ከቦታ ቦታ ይዘዋወራሉ። ይህንንም እንቅስቃሴ ሕጋዊና ሕገ-ወጥ ብለን በሁለት ክፍለን ማየት እንችላለን። በሕጋዊ መንገድ የሚከናወነው የሰዎች ዝውውር የሚደግፍና በሕግ አካላት እውቅና ያለው ሲሆን፣ በሕገ-ወጥ መንገድ የሚደረገው የሰዎች ዝውውር ምንም አይነት ሕጋዊ መንገድን ያልተከተለ መንገዶች ራሳቸውን ለአደጋ አጋልጠው የሚፈጽሙት ተግባር ነው።

ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ማለት ሰዎችን በግድ ወይም በማስፈራራት ጠልፎ፣ አጭበርብሮ፣ አታሎ ወይም በሌሎች መንገዶች መመልመል፣ ማዘዋወር፣ ማቆየት ሲሆን ይህም የግዳጅ ስራ ለማሰራት የሚደረግ ሂደት ነው። ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ወንጀል በዓለም አቀፍ ደረጃ እየተስፋፋ ይገኛል። ሕገ-ወጥ ዝውውርን በተመለከተ በዓለም ላይ ያሉ ሀገሮችን የዝውውር ምንጭ፣ መተላለፊያና መድረሻ በማለት በሶስት ክፍለን ማየት እንችላለን። ምንጭ የሚባሉት ተጠቂዎች በመጀመሪያ የሚመጡባቸው አገሮች ናቸው። በአብዛኛው በተጠቂዎች ላይ አደጋ የሚደርሰው መተላለፊያ አገሮች ላይ ሲሆን መተላለፊያዎች ተጠቂዎች የሚያቋርጧቸው ሀገሮች ናቸው። መድረሻ ሀገሮች ደግሞ ተጠቂዎች በመጨረሻ ለስራ፣ ለጉብኝት ወይም ለትምህርት መሄድ የሚፈልጉበት ሀገሮች ናቸው።

ለሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር ይበልጥ ተጋላጭ የሆኑት፣ ሴቶችና ልጆች፣ ማንበብና መጻፍ የማይችሉ ሰዎች፣ በቂ ትምህርትና አስታውሎት የሌላቸው ሰዎች፣ ስለ ሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር ያልሰሙ ወይም የማያውቁ ሰዎች፣ በችግር ላይ ሆነው ራሳቸውን ለማሻሻል እየሞከሩ ያሉ ሰዎች፣ ከአገር

ለመውጣት ሲያስቡ ጓደኛ ወይም ቤተሰብ የሚሉትን በጭፍን የሚያምኑ ሰዎች፣ የራሳቸውን ወይም የቤተሰቦቻቸውን ንብረት ሸጠው ወይም ተበድረው ወደ ውጭ አገር መጓዝ የሚፈልጉ ሰዎች ናቸው።

*** ተማሪዎች እስካሁን ከተነበበው ምንጣብ በመነሳት ሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ማለት ምን ማለት ነው? ሰዎች ለምን በሕገ-ወጥ መንገድ ከቦታ ቦታ የሚዘዋወሩ ይመስላችኋል?**

የሕገ-ወጥ የሰዎች ዝውውር ምክንያቶች፡-

በአካባቢያቸው የነበሩ ሰዎች ውጭ አገር ወጥተው ሰርተው በመመለስ የራሳቸውንና የቤተሰቦቻቸውን ኑሮ ሲያሻሽሉ መመልከትና ለቤተሰቦቻቸው በሚልኩት ገንዘብ መማረክ፣ እንዲሁም ለተጎጂው ቅርብ የሆነ የቤተሰብ አባልና ጓደኛ ተጎጂው ወደ ውጭ ሀገር ሄዶ እንዲሰራ ጫና መፍጠር ሰዎችን በሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር መረብ ውስጥ እንዲገቡ እንደሚያደርጋቸው ጥናቶች ያመለክታሉ።

ሕገ ወጥ ደላሎች የሚሰጡት ሀሰተኛ መረጃና ተስፋ ደግሞ ለዚህ አደጋ አንዱ በር ከፋች ነው። ሕገ ወጥ ደላሎች በዚህ ድርጊት ውስጥ የሚያገኙት ጥቅም እጅግ በጣም የተጋነነ ከመሆኑ የተነሳ ሰዎችን ለመመልመልና ልባቸውን ለማነሳሳት በቀላሉ ሊታወቁ የማይችሉ ውስብስብ ስልቶችን ይጠቀማሉ። በመሆኑም ሰዎችን የሀሰት ተስፋና መደለያ በመስጠት ወደ ውጭ ሀገር ቢሄዱ ለራሳቸውና ለቤተሰባቸው የሚተርፍ ሀብት ማፍራት እንደሚችሉ የማባባያ ስራ ይሰራሉ።

ሌላውና የመጨረሻው ደግሞ ዜጎች ለተሻለ ሕይወት ፍለጋ ሲሉ የሚያደርጉት እንቅስቃሴ ለሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር መበራከት መሰረት ሊሆን እንደቻለ ይታመናል። ዜጎች ያሉበትን ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ የኑሮ ሁኔታቸውን ለማሻሻል ሲሉ የተሻለ የስራ እንቅስቃሴና የኢኮኖሚ አቅም ወዳለበት ሀገር ለመጓዝ በሚያደርጉት ጥረት ለአደገኛ የሰዎች ዝውውር እንደሚጋለጡ ይነገራል።

ከሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር እንዴት ራስን መጠበቅ ይቻላል?

ከሕገ ወጥ ደላሎች ራስን መጠበቅ፣ ከደላሎች የሽንገላ ምክር ራስን ማዳን፣ ለተማሪዎችና ለማኅበረሰቡ የግንዛቤ ማስጨበጫ ትምህርት ውስጥ በተለይ በስደት ወቅት ጉዳት የደረሰባቸውን ሰዎች በመጠቀም ተሞክሯቸውን እንዲሰጡ ማድረግ፣ በሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር ላይ ተሳታፊ የሆኑ ሰዎችን ቁጥጥር በማድረግ ለሕግ በማቅረብ አስፈላጊውን አርምጃ መውሰድ፣ ለወጣቶች በየአካባቢያቸው የስራ እድል በመፍጠር ሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውርን መከላከል ይቻላል።

በአጠቃላይ ሕገ ወጥ የሰዎች ዝውውር በሀገራችንም ሆነ በሌሎች ሀገራት እየተስፋፋ የመጣ ስለሆነ ሁላችንም ከግንዛቤ በማስገባት ራሳችንንና ቤተሰቦቻችንን ከዚህ ሕገ ወጥ ተግባር መጠበቅ ይኖርብናል።

(ምንጭ፡- ጂ.አይ.ዜድ (GIZ) የጀርመን የተራዶ ድርጅት፣ 2020፣ የታተመ)

ምዘና፡-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለ ሰዎች ዝውውር ምንነትና ጉዳት ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት:-

በ “ሀ” ስር የቀረቡትን ቃላትና ሀረጎች በ“ለ” ስር ከቀረቡት ተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. ሸ	6. መ
2. ሰ	7. ረ
3. በ	8. ቀ
4. ሀ	9. ሠ
5. ለ	

ክፍል ሁለት:- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

- ✓ የሰዎች ዝውውር ጥቅምና ጉዳት በተመለከተ በቡድን ከተወያዩ በኋላ የደረሱበትን ሀሳብ ለክፍል ጓደኞቻቸው እንዲናገሩ ያድርጉ፤ ድጋፍና ግብረ መልስም ይስጧቸው።

ምዘና:-

- በራስ በመተማመን ሀሳባቸውን መግለጻቸውን ያረጋግጡ።

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ርዕሱን ያስተዋውቋቸው፤ በቅድመ ንባብ በቀረቡት ቃላት ፍቺ ዙሪያ ከጓደኞቻቸው ጋር ከተወያዩ በኋላ ምላሻቸውን ይቀበሏቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ምንባቡን በየግላቸው እንዲያነቡ ያድርጓቸው።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ከአሰራራቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎችን ምንባቡን መሰረት በማድረግ ትክክል የሆኑትን እውነት ትክክል ያልሆኑትን ደግሞ ሀሰት በማለት በቃላቸው ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ፤ እርማትም ይስጡ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ለተሰጡት ቃላትና ሀረጎች ወደ ምንባቡ በመሄድ ተመሳሳይ ፍቻቸውን እንዲፈልጉ ያድርጉ።

ተግባር ሶስት

- ✓ ተማሪዎቹ ተራ በተራ እየወጡ የሶስቱ አንስት የስደት ታሪክ የሚለውን ምንባብ አቀላጥፈው እንዲያነቡ ያድርጉ፤ በሚያነቡበት ጊዜም የቀረበውን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ በትክክል ማንበባቸውን ይከታተሉ።

ማስታወሻ

አቀላጥፎ ማንበብ

አቀላጥፎ ማንበብ ማለት ፊደላትን፣ ቃላትንና ሀረጎችን በትክክል፣ በፍጥነትና መልክት ሰጪ በሆነ መንገድ የማንበብ ችሎታ ነው። አንድን ጽሑፍ በትክክል አቀላጥፈን በምናነብበት ጊዜ የአቀላጥፎ ማንበብ መመሪያዎችን መተግበር ተገቢ ነው። እነሱም፡-

1. ጽሑፉ ለምን ዓለማ እንደሚነበብ ማወቅ፤
2. መጥፎ የንባብ ልምድን ማስወገድ። እነሱም፡-
 - በምናነብበት ጊዜ ከንፈር ማንቀሳቀስ

- ድምፅ ማሰማት
 - ጽሑፉን በጣት እየጠቆሙ ማንበብ ናቸው። እነዚህ ልማዶች የንባብ ፍጥነትን ይቀንሳሉ።
3. ጽሑፉን ሲነበብ በሚችል ርቀት መያዝ፤
 4. ጽሑፉ ሲነበብ ዓይንን ብቻ ማንቀሳቀስ (የራስ ቅልን ማንቀሳቀስ ጥሩ ልምድ አይደለም)፤
 5. ቃላትን ለየብቻ እየነጣጠሉ ከማንበብ ይልቅ ሀረጎችንና ዓረፍተ ነገሮችን አያይዞ ማንበብ። የሚሉት ተጠቃሽ ናቸው።

ምዘና:-

- ምንባቡን አቀላጥፈው በትክክል ማንበባቸውን ያረጋግጡ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአነበባችሁት ምንባብ መሰረት ትክክል ከሆኑ እውነት ትክክል ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት በቃላችሁ መልሱ።

1. እውነት
2. ሀሰት
3. ሀሰት
4. እውነት
5. ሀሰት

መልመጃ ሁለት:-

ከታች ለተሰጡት ቃላትና ሀረጎች ተመሳሳይ ፍቻቸውን ከምንባቡ ውስጥ ካሉት አንቀጾች ፈልጉ።

1. አንድ ብላ
2. በረከት
3. ህልም
4. ሀብት
5. ንቅንቅ
6. ውጣውረድ

ክፍል አራት:- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

✓ ስለገላጭ ጽሑፍ ምንነትና ባህርያት ተማሪዎቹ ማስታወሻ እንዲወስዱ ያድርጉ፤ ተጨማሪ አስረጅ እንዲሆናቸው ከታች የቀረበውን ምሳሌ ያንብቡላቸው (ይጻፉላቸው)።

✓ በቀረበው ቢጋር መሰረት ሁለት አንቀጽ ገላጭ ጽሑፍ እንዲጻፉ ያድርጉቸው።

የገላጭ ጽሑፍ ምሳሌ

ምሳሌ አንድ:-

አስም ምንድን ነው? ምንም አይነት ቅድመ ማስጠንቀቂያ ሳያሳይ የትንፋሽ እጥረት ወይም መታፈን ሲያጋጥም ሰዎች አስም ተነሳባቸው እንላለን። በትንፋሽ መታፈን ምክንያት በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ሰዎች በየዓመቱ በሞት ይለያሉ። አንዳንድ ጊዜ የአስም ጅምር ከአያንዳንዱ ሳል ጋር በተያያዘ ደረቅ ጉንፋን ይከሰታል።

ምሳሌ ሁለት፡-

በሀገራችን የቱባ ባህል መገለጫ የሆነው ጋቢ በጎበዝ ሞያተኛ ሴት ተፈትሎ በድርና ማግ ተቀይሮ በሽማ ሰሪዎች የእጅ ጥበብ ተዋህዶ ከጥጥ የሚሰራ ባህላዊ ልብስ ነው። በአንድ ማኅበረሰብ መልካም ስራ ለሰሩ ለሚያገቡና ለተመረቁ ሰዎች በብዛት በስጦታነት ይበረክታል። ነጠላ ጋቢና ድርብ ተብሎ በሁለት አይነት መልኩ ይዘጋጃል። ነጠላ ጋቢ በቀጭኑ ተፈትሎ በስሱ የሚሰራ ሲሆን ድርብ ጋቢ ደግሞ በወፍራሙ ተፍትሎ በድርቡ የሚሰራ ነው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ጥንድ ጥንድ በመሆን የፃፉትን ገላጭ ጽሑፍ በመቀያየር እንዲተራረሙ ያድርጓቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

ምዘና፡-

- የቀረበውን ቢጋር መሰረት በማድረግ ገላጭ ጽሑፍ መጻፋቸውን ያረጋግጡ። መርጃ መሳሪያ፡-

- የገላጭ ጽሑፍ ሞዴል አንቀፅ

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረበውን የፍካሬያዊ ፍች ማስታወሻ ተማሪዎች አንብበው ውይይት ያድርጉ።
- ✓ ማስታወሻውን ይስጧቸው፤ ገለፃም ያድርጉላቸው።

✓ በምሳሌው መሰረት ለቀረቡት ቃላት ፍካሬያዊ ፍች እንዲሰጡ ያድረጋቸው።

ተግባር ሁለት

✓ በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ፍካሬያዊ ፍች እንዲሰጡ ያድርጋቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

✓ እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍች ያላቸውን ቃላት ጽፈው በፍቻቸው ዙሪያ ውይይት እንዲያደርጉ ያግኟቸው።

ምዘና፡-

- ለቀረቡት ቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- የቃላትን እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ፡-

ከላይ በማስታወሻው በቀረበው ምሳሌ መሰረት ከታች ለቀረቡት ቃላት ፍካሬያዊ ፍች ስጡ።

1. የማይለቅ	6. ፈጣን
2. ፈሪ	7. ሆዳም
3. ረጅም	8. ክፉ
4. ተጣብቆ የማይለቅ	9. ቀጭን

5. የማይረባ

10. ልፍስፍስ

መልመጃ ሁለት:-

ቀጥለው በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ፍካሬያዊ ፍች ስጡ።

1. ስራ	5. ጎበዝ
2. ጀግና	6. ባህሪው የማይጨበጥ
3. አታላይ	7. ወፍራም
4. ነገር ጫሪ (አያያዥ)	8. ትዳሯን

ክፍል ስድስት:- ሰዎስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

✓ ስለ ዓረፍተ ነገር ስልቶች የቀረበውን ማስታወሻ ይስጧቸው፤ ገለጻም ያድርጉላቸው።

✓ በማስታወሻው መሰረት የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች በስልታቸው እንዲለዩ ያድርጓቸው።

ተግባር ሁለት

✓ ተማሪዎች በእያንዳንዱ የዓረፍተ ነገር ስልት ቢያንስ ሁለት ሁለት ዓረፍተ ነገሮች እንዲመሰርቱ ያድርጉ፤ እርማትም ይስጡ።

ምዘና:-

- የተለያዩ የዓረፍተ ነገር ስልቶችን ተጠቅመው ዓረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

ተማሪዎች ከላይ በተሰጠው ማስታዎሻ ውስጥ የተሰጡትን ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ የሚከተሉትን የዓረፍተ ነገር ስልቶች ለዩ።

1. ትዕዛዛዊ	6. አጋኖአዊ
2. መጠይቃዊ	7. መጠይቃዊ
3. ሀተታዊ (አዎንታዊ)	8. ትዕዛዛዊ
4. ሀተታዊ (አሉታዊ)	9. ሀተታዊ (አዎንታዊ)
5. ሀተታዊ (አዎንታዊ)	10. ሀተታዊ (አዎንታዊ)

ምዕራፍ ሰባት (፯)

ማኅበራዊ ግንኙነት

(ክፍለ ጊዜ 12)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፡-

- በጥልቀት ያዳምጣሉ።
- የማኅበራዊ ግንኙነትን አስፈላጊነት ይገልጻሉ።
- በተለያዩ ርዕሶች ዙሪያ ጽሑፍ ይፅፋሉ።
- ውስብስብ ዓረፍተ ነገር ይመሰርታሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- በአትኩሮት ማዳመጥ
- ከንደኛ ጋር መወያየት
- የተለመዱ ፈሊጣዊ አገላለጾች
- በተወሰኑ ርዕሶች ላይ የሚዘጋጅ ጽሑፍ
- የቃላት ተመሳሳይ ፍች
- ውስብስብ ዓረፍተ ነገር

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ከአሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፤ ምላሻቸውንም ይቀበሏቸው።
- ✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።
- ✓ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ በመታገዝ እንዲገነዘቡ ያድርጉ።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው። የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት የፈሊጣዊ ንግግር ፍችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረበውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ማዳመጡ እንዳለቀ ወደ ተግባር አንድ በመሸጋገር ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት በቃላቸው እንዲመልሱ ያድረጓቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ በምንባቡ መሰረት ያልተሟሉ ዓረፍተ ነገሮችን በተገቢው መንገድ እንዲያሟሉ ያድርጉ፤ ግብረ-መልስም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

- ✓ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት አውዳዊ ፍች እንዲሰጡ ያድርጓቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

“ጎፋ መስቃላ ዮ”

የጎፋ ብሄረሰብ በደቡብ ብሄር ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግስት ውስጥ ካሉት ብሄረሰቦች አንዱ ነው። ከመዲናዋ አዲስ አበባ በአምስት መቶ አስራ ስድስት ኪሎ ሜትር ርቀት ላይ የሚገኝ ሲሆን የራሱ የሆነ ቋንቋና የባህል እሴቶች አሉት። የአብዛኛው ህዝብ ኑሮ የተመሰረተውም በግብርና ላይ ነው።

በጎፋዎች ቋንቋ የመስከረም ወር ጉስታማ ተብሎ ይጠራል። ይህ ወር በማኅበረሰቡ የጭፈራና የደስታ ወር ተብሎ ይጠራል። በዓሉን ለማክበር ከመስከረም አንድ ጀምሮ ዝግጅቱ ይጀምራል። ለዚህም ቅድመ ዝግጅቶች ይካሄዳሉ። ወንዶች የእርድ በሬ ለመግዛት ዓመቱን ሙሉ ሲቆጥቡ፣ ሴቶች ደግሞ ቡልኮ ለመስራት አመቱን ሙሉ ኡጋሪ የሚል ጥጥ ይፈትላሉ። የደመራው እለት እየተቃረበ ሲመጣም ወንዶች ለደመራ የሚውል የተመረጠ እንጨት ይሰበስባሉ፤ ለከብቶች መኖም ያዘጋጃሉ። ህፃናቱም በዚህ በዓል ላይ የተለያዩ ግጥሞችን እያዘሙ በዓሉን ያደምቁታል።

የበዓሉ መምጣት የእነሱም ደስታ እንደሆነ ይገልጻሉ። ይህን በዓል ልዩ የሚያደርገው የተጣሉ ሰዎች ሳይታረቁ በዓሉን በፍፁም አለማክበራቸው ነው። ይህ በዓል እርቅ የሚወርድበት ትልቅ በዓል ነው። እንኳን ባላንጣዎቹ “እንስሳትና እባብም አብረው ያድራሉ” ይባላል።

በጎፋ በአመት አንዴ የደመራ ችቦ ከተለኮሰ በኋላ ሀዘን የለም ይባላል። የበዓሉ እለት ለሞተ ሰው እንኳን አይለቀስም። ከደመራ በኋላ የማስረሻ ጭፈራ እየተጨፈረ ለቀስተኛ በር ላይ ይዞራል። ሚቹ በበዓሉ እለት ተወስዷል ይባላል። ለቀስተኞችም ለቅሶውን አቁመው “መስቃላ ዮ” እያሉ በዓሉን ማክበር ይቀጥላሉ። ይህ ስርዓት ሀዘናቸውን እንደሚቀንስ የማኅበረሰቡ ተወላጆች ይመሰክራሉ።

በጎፋ ብሄረሰብ ለዚህ በዓል ለምግብና ለመጠጥ አዘገጃጀት የሚሰጠው ትኩረት ከሌሎቹ በዓላት ለየት ያለ ነው። ለደመራ ተብሎ የሚወጣው ወጪ ለገን የማይባል፤ ያለውም የሌለውም ሳይሳሳ የሚያወጣበት ነው። ከዋናው በዓል በፊት የሚገኘው የደመራ ሥነ-ስርዓት ትልቅ መልእክት ያዘለ ነው። ከሳምንት በፊት ከቤተሰቡ አባት ወይም ታላቅ ልጅ ችቦ የሚሆኑ የደረቁ ቀጥ ያሉ የችቦ ጭራሮዎችን ያዘጋጃል። ቀጥ ያሉ መሆናቸው ተምሳሌትነቱ ዘመኑ መልካም እንዲሆን፣ ከበሽታና መቅሰፍት እንዲጠበቁ፣ ልጆችም በአስተሳሰብና በአመለካከት ቀና አንዲሆኑ የማገበረሰቡ መልካም ምኞት ነው። የሚጠቀሙትን የእንጨት አይነት ሶልዜ ይሉታል። ዋናው ትልቁ የደመራ እንጨት እርጥብ መሆን አለበት። ይህም ዘመኑ የጥጋብና የሰላም እንዲሆን ያላቸውን መልካም ምኞት የሚገልፁበት ነው። በደመራው እንጨት ጫፍ ላይ የሚታሰረው አደይ አበባ ደግሞ ተስፋ፣ ውበት፣ ዘር መኖሩንና የጀመረው ሥነ-ስርዓት ለቀጣዩ ትውልድ የሚተላለፍ ስለመሆኑ መልዕክት የሚተላለፍበት ነው።

የችቦ አስተሳሰብ እንደ ቤተሰቡ ቁጥርና እድሜ ይወሰናል። ይህም በአመለካከታቸው መደማመጥና መከባበር እንዲሰፍን ያደርጋል ተብሎ ይታመናል። በዚህ የደመራ ሥነ-ስርዓት ላይ ሴቶች አይሳተፉም። በደመራው እለት ገንፎ ለማዘጋጀት ጉድ ጉድ ይላሉ። ገንፎው ከወተት፣ ከተነጠረ ቅቤ፣ ከአይብና ከበቆሎ ዱቄት የሚዘጋጅ ነው። ይህ ገንፎ ከተዘጋጀ በኋላ በአንድነት በመሰብሰብ እጃቸውን ወደ መሶቡ የሚሰዱበት ስርዓት ከምንም በላይ ፈጣሪያቸውን የሚያስቡበትና የሚማጸኑበት ነው። በሰፊ ማዕድ የቀረበውን ገንፎ “ማስቃላ የ” እያሉ በጋራ ይቋደሱታል። የገንፎው ሥነ-ስርዓት ከደመራው ቀጥሎ የሚከናወን ነው።

***ተማሪዎች እስካሁን ከቀረበው ምንባብ ምን ተረዳችሁ? በቀጣዩ ክፍልስ ምን የሚነሳ ይመስላችኋል?**

የችቦ አለኳኮስ ስርዓቱ ለየት ያለ ነው። ይህም በመጀመሪያ ቀኑ ደንገገገገ ወይም ለዓይን ያዝ ሲያደርግ አባወራው በልጆቹ ቁጥር ልክ የተከለውን ችቦ በመያዝ ምስሶ ካለበት ጎጆ ቤት ውስጥ በመግባት ለገንፎ ከተጣደው ድስት ስር ከሚነደው እሳት ሁሉንም ችቦዎች ይለኩላል። ችቦዎቹን ከለኮሰ በኋላ በቀኝ በኩል በመታጠፍ ምስሶውን በመዞር የከብቶች በረት እንዲሁም በቀኝና በግራ የቆሙትን ግርግዳዎች “ማስቃላ ዮ” እያለ በተለኮሰው እሳት እየነካካ ወደ ደጅ ይወጣል።

አባትም “ማስቃላ ዮ” እያለ ችቦውን በእድሜ ደረጃቸው ከአካፈለ በኋላ መሃል ላይ በመሆን በወንዶች ታጅበው ደመራውን ይዞራሉ። አባት በመጀመሪያ ችቦውን አስቀምጦ በኋላ፣ ቀጥሎ ልጆች በእድሜያቸው ያስቀምጣሉ። በዚህም ጊዜ የተለያዩ ባህላዊ ጨዋታዎችን ይጫወታሉ፣ ይጨፍራሉ። ችቦ ሲታሰርና ደመራው ሲተከል ከወንድ ልጆች መካከል በዕለቱ መገኘት ያልቻለ ቢኖር የለም ተብሎ ደመራው ሳይወጣለት አይቀርም ለሌሎች የሚደረገው ሁሉ ለእርሱም ይደረግለታል።

ደመራው ከተለኮሰ በኋላ “ማስቃላ ዮ” እያሉ ወደ ቤት ተመልሰው ከእናት እህቶቻቸውና ከባለቤቶቻቸው ጋር “ማስቃላ ዮ” ከተባባሉ በኋላ እንደገና ችቧቸውን በመያዝ በባህላዊ መሪው ተመርቀው ወደየቤታቸው ይመለሳሉ። ባህላዊ መሪው የሀገሩ ባላባት “ቢታቢታንቱ” ይባላሉ። ቢታ ቢታንቱ ማለት በአካባቢው ባላባት የዚያ ቀበሌ የመሬት አስተዳዳሪና ባህላዊ መሪ እንዲሆን የተሾመ ሰው ማለት ነው። የአነጋገስ ስርዓቱም እስኪሞት የሚዘልቅ ነው። እሱ ሲሞት ልጁ ወይም ታላቅ ወንድሙ ይነግሳል።

ከአያት ቅድመ አያቶች ሲወርድ ሲወራረድ የመጣው ይህ ስርዓት በማህበረሰቡ ዘንድ ትልቅ ተቀባይነት አለው። ንግስናውን የሚሰጡት “ምራና” የሚባሉ አንጋሾች ሲሆኑ ንጉሱ ሲሞት በጊዜያዊነት በተዘጋጀ ዳስ ውስጥ የንግስና

ስርዓቱን ይፈጽማሉ። በዚህ ጊዜ ቦርዴ የሚባል ባህላዊ መጠጥ ይጠጣል። ላምና ጥጃም በስጦታ መልክ ይሰጣል።

ይህ ንግስና ከደመራ በዓል ጋርም ተያያዥነት አለው። የደመራ በዓል ሲመጣ የተጣላና የተኳረፈ የተጋደለም ይቅር ይባላል። ይህም የሚሆነው አዲስ ዓመት ከመሆኑም በተጨማሪ በማህበረሰቡ ከፍተኛ ተቀባይነት ያላቸው ቢታ ቢታንቱዎች የተጣሉ እንዲታረቁ ስለሚያስገድዱ ነው። ቢታቢታንቱዎች ለማስታረቅ መክረው አሻፈረኝ የሚል ሰው በዚያው ዓመት ውስጥ ይሞታል የሚል እምነትም አለ።

የእድሜ ልክ ንግስና የሚሰጣቸው ቢታ ቢታንቱ አናታቸው ላይ ኮለቻ የሚባል ዘውድ ይደፋሉ። ከደመራ ስነ-ስርዓቱ ጎን ለጎን እርዳ ይካሄዳል። እርዳ የሚከናወነው በአንድ ትልቅ ሰው ደጃፍ ላይ ነው። በእርዳ ስነ-ስርዓት የእንሰት ቅጠል እንደ ሸራ ይነጠፋል። ይህም የሚደረገው አመቱ እርጥብ እንዲሆን በመመኘት ነው። የእንሰት ጉዝንዝ ላይም ስጋው ተመድቦ የዓመት ሰው ይበለን ብለው በመመራረቅ ሥነ-ስርዓቱን ፈጽመው ይወጣሉ።

ምንጭ፡- (ሪፖርተር ጋዜጣ፣ መስከረም 18 ቀን ፣ ቅጽ 25 ቁጥር 2026፣ 2012 ዓ.ም)

ምዘና፡-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ለቀረቡት ፈሊጦች ተገቢውን ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- መቅረፀ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)
- የፈሊጣዊ ንግግርን ፍች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ:-

መልመጃ ሁለት:-

“ጎፋ መስቃላ የ” በሚል ርዕስ አዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ከታች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ክፍት ቦታዎች ሙሉ።

- 1. እርቅ
- 2. ቢታ ቢታንቱ
- 3. ምራና እና ዳስ
- 4. ቦርዶ
- 5. ሶልዜ
- 6. ከለቻ

መልመጃ ሶስት:-

ከታች በቀረበው አንቀፅ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላትና ሀረጎች አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. አጋጣሚ	5. ሊቆም
2. በርካታ	6. የሀሳብ
3. ብዙ አይነት	7. የሌለው
4. ወሰን	8. ብዙ

ክፍል ሁለት:- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎቹ በቡድን በመሆን ስለማኅበራዊ ግንኙነት ምንነትና ጠቀሜታ በቡድን እንዲወያዩ ያግዟቸው፤ የደረሱበትንም የጋራ ሀሳብ እንዲያቀርቡ ያድርጓቸው።

ምዘና:-

- የውይይት መመሪያን መሰረት አድርገው መወያየታቸውን ያረጋግጡ

ክፍል ሶስት:- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች በለሆላስ እንዲያነቡ ያድርጉ።
- ✓ ከምንባቡ ለወጡት ፈሊጣዊ ንግግሮች ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ።
- ✓ የጊዜ ንባብ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ከአሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል በየግላቸው እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ ለቀረቡት ጥያቄዎች በጽሑፍ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

✓ ተማሪዎቹ ጥንድ ጥንድ ሆነው ከምንባቡ ለወጡ ፈሊጣዊ ንግግሮች ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ፤ ግበረ መልስም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

✓ በተግባር ሁለት ፍች በሰጡባቸው ፊሊጣዊ ንግግሮች ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ፤ እገዛም ያድርጉላቸው።

ምዘና:-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ያረጋግጡ።
- ለቀረቡት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ መስጠታቸውን ያረጋግጡ።
- ለፈሊጣዊ ንግግሮች ፍች መስጠታቸውንና ዓረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች

መልመጃ ሁለት:-

ከምንባቡ ለወጡ ፈሊጣዊ ንግግሮች ጥንድ ጥንድ በመሆን ፍች ስጡ።

1. በተናጠል
2. ድምፁ የሚያምር
3. ሁሉም
4. በብዛት

ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የማኅበራዊ ግንኙነትን በተመለከተ የቀረበውን ምሳሌ ጽሑፍ በማንበብ ከተሰጡት ርዕሶች ውስጥ አንዱን በመምረጥ ባለ ሁለት አንቀፅ ጽሑፍ እንዲፅፉ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ በተግባር አንድ ላይ የፃፉትን አንቀፅ ለጓደኞቻቸው በማንበብ እርስ በእርስ እርማት እንዲሰጣቸው ያድርጓቸው።

ምዘና፡-

- ባለ ሁለት አንቀፅ ጽሑፍ መፃፋቸውን ያረጋግጡ።
- እርስ በእርስ መተራረማቸውን ይመልከቱ።

መርጃ መሳሪያ፡-

- ስለማኅበራዊ ግንኙነት የሚገልጽ ሞዴል አንቀፅ

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረቡትን ቃላት ከተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር እንዲያዛምዱ ያድርጉ። ግብረ መልስም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ የቀረቡትን ቃላት ከተቃራኒ ፍቻቸው ጋር እንዲያዛምዱ ያድርጉ። ግብረ መልስም ይስጧቸው።

ምዘና:-

- ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቾች መስጠታቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- የአዳዲስ ቃላትን ፍቾች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

በ “ሀ” ስር የቀረቡትን ቃላትና ሀረጎች በ“ለ” ስር ከቀረቡት ተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. ሐ	6. ለ
2. ሀ	7. ረ
3. በ	8. ቀ
4. ሠ	9. ሸ
5. መ	

መልመጃ ሁለት:-

በ “ሀ” ስር የቀረቡትን ቃላትና ሀረጎች በ“ለ” ስር ከቀረቡት ተቃራኒ ፍቻቸው ጋር አዛምዱ።

1. ሐ	5. ሀ
2. ሸ	6. ሰ
3. ለ	7. ሠ
4. ረ	

ክፍል ስድስት፡- ሰዋስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

✓ የቀረቡትን ነጠላ ዓረፍተ ነገሮች ወደ ውስብስብ ዓረፍተ ነገር እንዲለውጡ ያድርጉ።

✓ የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች አገልግሎት በመለየት ሀተታዊ፣ ትዕዛዛዊ፣ መጠይቃዊና አጋኗዊ በማለት እንዲመልሱ ያድርጉ፤ እርማትም ይስጧቸው።

ምዘና፡-

- ውስብስብ ዓረፍተ ነገሮችን መመስረታቸውን ያረጋግጡ።
- ዓረፍተ ነገሮችን ከአገልግሎታቸው አንጻር መለየታቸውን ይመልከቱ።

ምዕራፍ ስምንት (፰)

ሱስ

(ክፍለ ጊዜ 9)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፣

- አዳምጠው በተረዱት መሰረት ስለ ሱስ አስከፊነት የሚያስረዱ ተመሳሳይ ጽሑፍ ይጽፋሉ።
- ሱስ የሚያሳድረውን አሉታዊ ተጽዕኖ ይገልጻሉ።
- የጽሑፉን ዋና ሀሳብ በተመለከተ ዘገባ ያቀርባሉ።
- ያዳመጡትን ሀሳብ እንደገና ያዋቅራሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- ስለ ሱስ ጉዳት የሚያስረዱ ጽሑፎች
- ሀሳብን እንደገና ማስተካከል
- የንባብና ዘገባ
- ስርዓተ ነጥቦች

- የቃላት አውዳዊ ፍቾች
- ውስብስብ ዓረፍተ ነገር

ክፍል አንድ:- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቀውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ከአሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፤ ምላሻቸውንም ይቀበሏቸው።
- ✓ የተማሪዎቹን ምላሽ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው። የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ እንዲሳተፉ እገዛ ያድርጉላቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው። የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረውን የምንባብ

ክፍል ያንብቡላቸው። የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ እንዲያነቡ ያመቻቸላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ማዳመጡ እንዳለቀ ወደ ተግባር አንድ በመሸጋገር ከምናባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል እንዲመርጡ ያድርጉ። እገዛም ያድርጉላቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ከምናባቡ ለወጡት ቃላት አውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

“ትምባሆ”

በተለያዩ ጊዜያት የተደረጉ የዓለም አቀፍ የጤና ድርጅት ጥናቶች እንደሚያሳዩት ትምባሆ በዓለም ላይ ሰፊ ያሉ ጉዳቶችን አስከትሏል። በዓመት አራት ሚሊዮን አካባቢ የሆነው ሞት በትምባሆ ምክንያት የሚከሰት ሲሆን፤ ይህም ትምባሆ ከአስር አዎቂዎች ለአንዱ ሞት ምክንያት መሆኑን የሚያሳይ ነው። በጥናቶቹ ትንበያ መሰረት እ.ኤ.አ በ2030 ከአጠቃላይ ሞት በትምባሆ ምክንያት የሚመጣ ሞት በፍጥነት እየጨመረ እንደሚሄድ ነው። በትምባሆ ምክንያት የሚመጣውን የሞት ቁጥርም በዓመት ወደ አስር ሚሊዮን ወይም ከስድስት ሰው አንዱ የሚሞትበት ሁኔታ እንደሚፈጥር ይታመናል። ይህ ማለት በአሁኑ ወቅት

በህይወት ያሉ ወደ 500 ሚሊዮን የሚሆኑ ሰዎች በትምባሆ ምክንያት መሞታቸው አይቀርም ማለት ነው።

ይህ በአሃዝ (በቁጥር) በአንድ ወቅት ባደጉ አገሮች እየጨመረ የመጣ እንደሆነ መረጃዎች ቢሳዩም በአሁኑ ወቅት ችግሩ በማደግ ላይ ባሉት ሀገሮች እጅጉን ተሰራጭቷል። እ.ኤ.አ በ2030 አሁን ካለበት ሃምሳ በመቶ ትምባሆ ምክንያት የሚከሰተው ሞት በማደግ ላይ ባሉት ሀገሮች ሰባ በመቶ እንደሚሆን ጥናቶች ያሳያሉ። ችግሩን ይበል የሚያወሳስበው ደግሞ አሁን ዓለም የገባችበት ሉላዊነት (Globalization) ዘመን መሆኑ ነው።

በዚህ ዘመን ትምባሆ ከአንዱ ሀገር ወይም አህጉር ወደ ሌላው በቀላሉ እንዲደርስ ትምባሆን የሚያስተዋውቁ በዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችና የመገናኛ ብዙሃን መስፋፋታቸውና የባህል ልውውጡ በቀላሉ መስፋፋት ትምባሆን በማስፋፋት የራሱ የሆነ አስተዋጽኦ አድርጏል።

የችግሩ አሳሳቢነት የዓለም አቀፍ ማህበረሰብ በትምባሆ ቁጥር ላይ ተመሳሳይ አቋም እንዲይዝ ያስቻለ ሲሆን፣ ይህ አቋም ወደ ተግባራዊ ቁርጠኝነት ተቀይሮ ዓለም አቀፍ የሕግ ማዕቀፍ እንዲቀረፅ ሰበብ ሆኗል። እ.ኤ.አ በ2003 በዓለም ጠየና ድርጅት አባል ሀገሮች የፀደቀ ሲሆን፣ በአሁን ወቅት አንድ መቶ ሰባ ሁለት ሀገሮች ስምምነቱን ፈርመውታል። ይህ ስምምነት ትምባሆን ለመቆጣጠር የተለያዩ ዘዴዎችን የቀረፀ ሲሆን፣ አባል ሀገሮችም ላይ የተለያዩ ግዴታዎችን ይጥላል። ሀገራችን ኢትዮጵያም የካቲት 25 ቀን 2004 ዓ.ም ስምምነቱን ተቀብላ አጽድቃለች።

* ተማሪዎች እስካሁን ከተነበበው ምንባብ በመነሳት ስለትምባሆ ምን ተረዳችሁ? በቀጣዩ ክፍልስ ምን የሚነሳ ይመስላችኋል?

ሀገራችን እንደሌላው የዓለም ክፍል ሁሉ ዜጎቿ በትምባሆ ተጠቂ የሆኑባት ስለሆነች የችግሩን አሳሳቢነት በመገንዘብ የተቋም አደረጃጀት በመቅረጽ በመንቀሳቀስ ላይ ናት። ትምባሆ ህዝብ በተሰበሰበበት ቦታ ላይ እንዳይጨስ የሚከለክል ህግ ወጥቷል።

ሲጋራ አጫሾች ከሚያጨሱት ይበልጥ ለካንሰርና ለሌሎች ተመሳሳይ በሽታዎች የመጠቃታቸው እድል ሰፊ መሆኑ ተረጋግጧል። ሲጋራ ማጨስ ለተለያዩ በሽታዎች የሚያጋልጥ እንደሆነ በሰፊው ታውቋል። በሲጋራ ውስጥ “ታር” ፣ ሞኖ አክሳይድና ኒኮቲን” የተሰኙ ሱስ አስያዥ ንጥረ-ነገሮች አሉ። እነዚህ ንጥረ-ነገሮች አጫሾቹን ለሱስ ያጋልጣሉ። ከእነዚህም መካከል ሱስ በማስያዝ ረገድ ከፍተኛ ድርሻ ያለው “ኒኮቲን” የተባለው ንጥረ-ነገር ነው። “ኒኮቲን” በትምባሆ ቅጠል ውስጥ የሚገኝ ፈሳሽ ንጥረ ነገር ሲሆን የማነቃቀትና ሱስ የማስያዝ ሀይሉ ከፍተኛ ነው።

ሲጋራ የሚያጨሱ ሰዎች በሲጋራው ምክንያት በሰውነታቸው ላይ የተለያዩ ለውጦች ይከሰታሉ። “የአድሬናልን” ዝውውር ይጨምራሉ፤ የምግብ ፍላጎት ይቀንሳል፤ የልብ ምት ይጨምራል፤ ሆርሞኖቹ በብዛት ይጨምራሉ። የምግብ ፍላጎት ይቀንሳል። የልብ ምት ይጨምራል። እንዲሁም የአፍ ጠረንን ይለውጣል። እንዲሁም የጥርስን ንፅህናና ጤንነት ያውካል።

በተለያዩ ሀገሮች ህግ ትምብሆ ህዝብ በሚሰበሰብባቸው ቦታዎች እንዳይጨሱ የሚከለክልባቸው ምክንያቶች መካከል ዋነኛው ትምባሆ በማይጠቀሙ ሰዎች ላይ የሚያደርሰው ጉዳት ነው። የሚያጨሱ ሰዎች ራሳቸው ላይ ከሚያመጡት የጤና

ችግር ባልተናነሰ በአካባቢው የሚገኘው የሚያጨሰው ሰው ላይ የሚያመጡት አደጋ አለ። ይህን ከግንዛቤ በማስገባት ራሳችንን እና ሌሎችንም እዚህ ጎጂ ሰብ መጠበቅ የሁላችንም ኃላፊነት መሆኑን ተገንዝበን ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

ምንጭ፤- (ሪፖርተር ጋዜጣ፣ ቅፅ 19፣ ቁጥር 1434፣ እሁድ ጥር 18/2006 ለክፍሉ እንዲመጥን ተሻሽሎ የቀረበ)።

ምዘና፡-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለ ትምህርት ጉዳት ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ፡-

- መቅረፅ ድምፅ (እንደ አስፈላጊነቱ)
- የትምህርት ጎጂነት የሚያሳዩ ምስሎች

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

ቀጥለው ለቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጡ።

1. ሰ	4. ሐ
2. መ	5. መ
3. ሀ	

መልመጃ ሁለት

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ቃላት በ “ለ” ስር ከቀረቡት ቃላት አውዳዊ ፍቻቸውን በመፈለግ አዛምዱ።

1. ሰ	5. ሐ
2. ሀ	6. ሸ
3. መ	7. ሠ
4. ለ	

ክፍል ሁለት፡- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ ከአዳመጡት ምንባብ ስለ ትምህርት ምንነትና ጎጂነት ጠቅለል አድርገው ማብራሪያ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ምዘና፡-

- የምንባቡን ሀሳብ ጠቅለል አድርገው ንግግር ማድረጋቸውን ያረጋግጡ።

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

✓ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።

✓ ዓይነ ስውራን ተማሪዎች ጥያቄዎቹን በማንበብ እንዲዘጋጁ ያድርጉ።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች እንደሚያነቡና የቀሩት ተማሪዎች እንዲያዳምጡ ነግረው፤ የሚያቡቸውን ፍቃደኛ ተማሪዎች ይምረጡ፤ እንዲሁም ያስነብቡ።

✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ካሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል እንዲያነቡ ያድርጉ።

✓ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ ንባቡን ራሳቸው እንዲያነቡ ያድርጉ።

ጊዜ ንባብ

ተግባር አንድ

✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ የቀረቡት ጥያቄዎች የያዙት ሀሳብ ትክክል ከሆነ እውነት፣ ትክክል ካልሆነ ደግሞ ሀሰት በማለት በጽሑፍ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

✓ ተግባር ሁለት ለቀረቡት ቃላትና ሀረጎች አውዳዊ ፍች እንዲሰጡ ያግዟቸው።

ተግባር ሶስት

✓ ወደ ሱስ የሚያስገቡ ምክንያቶችንና የሚያስከትሉትን ጉዳት በቡድን እንዲወያዩ ያድርጉ።

✓ ከውይይት በኋላ የደረሱበትን ድምዳሜ በተወካዎቻቸው አማካኝነት በክፍል ውስጥ እንዲያቀርቡ ያድርጉ፤ እገዛም ያድርጉላቸው።

ምዘና:-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ይከታተሉ።
- ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ተገቢ ምላሽ መስጠታቸውን ያረጋግጡ።
- ውይይት ማድረጋቸውንና በተወካዎቻቸው አማካኝነት የጋራ ሀሳባቸውን በአግባቡ ማቅረባቸውን ያረጋግጡ።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

የሚከተሉትን ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት ትክክለኛ ሀሳብ ከያዙ እውነት፣ ትክክለኛ ሀሳብ ካልያዙ ሀሰት በማለት መልሱ። ለመልሳችሁ ምክንያት ስጡ።

- 1. ሀሰት
- 2. እውነት
- 3. እውነት
- 4. ሀሰት
- 5. ሀሰት
- 6. እውነት

መልመጃ ሁለት

ከታች ለቀረቡት ከምንባቡ ለወጡ አዳዲስ ቃላት እና ሀረጎች አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. የመጀመሪያ	6. ይገፋፋሉ
2. ታንዎ	7. አድራሻው
3. መምጣት	8. ጠፋ
4. አሰቡ (አቀዱ)	9. ያቅታቸዋል
5. ሄደ	10. ብሶ (ተበላሽቶ)

ክፍል አራት፡- መጻፍ

ማስታወሻ

ስርዓተ ነጥቦች

በወረቀት ላይ የሰፈረ ሀሳብ መልዕክቱ ግልፅ ሆኖ እንዲተላለፍ ስርዓተ ነጥቦች የጎላ ድርሻ አላቸው። በጽሑፉ ውስጥ ነጥቦችን አስተካክሎ ካለመጠቀም የተነሳ ዓረፍተ ነገሮች ያሻማሉ፤ መልእክቶች ይዛባሉ፤ ሃሳቦች ይደበሰባሉ። በአማርኛ ቋንቋ ውስጥ በማገልገል ላይ የሚገኙ በርካታ ስርዓተ ነጥቦች አሉ። ከእነዚህም ውስጥ ዋና ዋናዎቹን እንመልከት።

1. አንድ ነጥብ (•)፡- አንድ ነጥብ ይዘት ተብሎ የሚጠራ ሲሆን በሶስት የተለያዩ መልክ አገልግሎት ላይ ይውላል። እነሱም፡-

- ቃላትን በምህፃረ ቃል አሳጥሮ ለመጻፍ ያገለግላል።

ምሳሌ፡- ተ.መ.ድ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት

- ብርና ሳንቲሞችን እንዲሁም ሙሉና ክፍልፋይ ቁጥሮችን ለመለየት

ምሳሌ፡- 6.50 ስድስት ብር ከሃምሳ ሳንቲም

- መለያ ቁጥሮችን ወይም ሆሄያትን ከዋናው ሀሳብ ለመለየት

ምሳሌ፡- 1. እናት አባትን ማክበር

2. ሁለት ነጥብ (:)፡- ሁለት ነጥብ ከታች የተዘረዘሩትን አገልግሎቶች ይሰጣል።

- በቃላት መካከል በመግባት አንዱን ቃል ከሌላው ለመለየት ያገለግላል።

ምሳሌ፡- ቶሎሳ፡ምሳውን፡በላ።

- ሰዓትና ደቂቃን ለመለየት ያገልጋል።

ምሳሌ፡- 2:30 ሁለት ሰዓት ከሰላሳ ደቂቃ

3. ሁለት ነጥብ ከሰረዘ (:-):- ሁለት ነጥብ ከሰረዘ ቀጥለው የተዘረዘሩትን አገልግሎቶች ይሰጣል።

- ይህ ስርዓተ ነጥብ መሪ ሃሳቡን ተከትለው ወደሚመጡ ዝርዝር ነገሮች ለማንደርደር ያገለግላል።

ምሳሌ፡- ቋንቋ አራት ክፍሎች አሉት እነሱም፡- ማንበብ፣ መጻፍ፣ መናገርና ማዳመጥ ናቸው።

- ምሳሌ ለመጥቀስ ያገለግላል።

ኢትዮጵያ የበርካታ ወንዞች ባለቤት ናት። ምሳሌ፡-

4. ነጠላ ሰረዘ (፣/፣):- ሁለት አይነት ነጠላ ሰረዞች አሉ። አገልግሎታቸውም፡-

- የመጀመሪያው ተመሳሳይ ሙያ ያላቸውን ተከታታይ ቃላት ለመለየት

ምሳሌ፡- ድርጅታችን ጨው፣ ስኳር፣ ዘይት ወዘተ ያከፋፍላል።

- ሁለተኛው ደግሞ ምዕራፍና ቁጥርን ለመለየት ያገለግላል።

ምሳሌ፡- ማቴ. 24:15

5. ድርብ ሰረዘ (፤) :- ድርብ ሰረዘ የሀሳብ አንድነት ያላቸውን ዓረፍተ ነገሮች ለመለየት ያገለግላል።

ምሳሌ፡- በጧት ተነሳ፣ ልብሱን ለበሰ፣ ቁርሱን በላ፣ ደብተሩን ይዞ ወደ ትምህርት ቤት ሄደ።

6. ሶስት ነጥብ (...):- ነጠብጣብ ተብሎ ይጠራል። አገልግሎቱም፡-

- ከተወሰዱ ሃሳቦች ውስጥ ተቆጣጠው የቀሩ፣ መሀል ላይ የተዘለሉ ወይም ያላለቁ ሀሳቦች መኖራቸውን ለማመልከት

ምሳሌ፡- ... ሰባት ሰዓት ሙሉ አስቀምጦኝ ጠፋ። ... ብጠብቅም ሊመጣ አልቻለም። እኔም...

- የትንፋሽ መቆራረጥንና የሀሳብ አለመያያዝን ለማመልከት

ምሳሌ:- የተደረገ...ልኝን...በቃል መግ...ለጥ...አልች...ልም::

- ተመሳሳይ ነገሮች የሚቀጥሉ መሆናቸውን ለማመልከት

ምሳሌ:- ሙሉቀን እንደ ወንበር፣ አልጋ፣ ጠረጴዛ...የመሳሰሉትን ብዙ ብር አውጥቶ ገዛ::

7. ትዕምርተ-ጥቅስ:- ሁለት አይነት ትምህርተ-ጥቅሶች አሉ:: እነሱም:-

ሀ. ድርብ ትምህርተ-ጥቅስ (“ ”):-

- የሌላ ሰው ሀሳብ በጽሑፋችን ስንጠቀም ሀሳቡ የእኛ አለመሆኑን ለማመልከት ያገለግላል::

ለምሳሌ:- “ከመሞት መሰንበት” በማለት ተናገሩ::

- አንዳንድ የተውሶ ቃላት በቋንቋው ውስጥ ሲፃፉ ባእድነታቸውን ለማሳየት ያገለግላል::

ምሳሌ:- የእግሩ ህመም መንስኤ የ “ነርቭ” መሸማቀቅ ነው::

- ጸኃፊው በትርጉማቸው የማያምንባቸው አባባሎች ለመለየት ይገለገልባቸዋል::

ምሳሌ:- እኔን አልሰማ ካልከኝ አክስትህ እንደመከረችህ “የጨዋ ልጅ” ፈልገህ አግባ::

- የሁለት ሰዎችን ምልልሳዊ ንግግር ለየብቻ በደንብ ለማሳየት ይረዳል::

ለምሳሌ:- “ዛሬ ት/ቤት ሄደህል?”

“አዎና! ግን ለምን ጠየቅከኝ?”

“የትራንስፖርት ችግር ስለነበረ ነዋ!”

ለ. ነጠላ ትዕምርተ-ጥቅስ (“”):- ይህ ምልክት ጸኃፊው በጠቀሰው ጥቅስ ውስጥ ሌላ ጥቅስ (የሶስተኛ ሰው ሀሳብ) ከአጋጠመው ለብቻው ለማቅረብ የሚጠቅም ምልክት ነው::

ምሳሌ:- “በርትተን ለመማርና ጥሩ ውጤት ለማምጣት ‘ሁልጊዜ ትጉ’

የሚለውን የመምህራችንን ምክር እናስታውስ” በማለት የክፍል አለቃዎ
ንደኞቿን መከረች።

8. ትዕምርተ አንክሮ(!):- ቃለ አጋኖ በመባልም ይጠራል። መገረምን፣
መደነቅን፣ ንዴታማ ትእዛዝን፣ ማሞካሸትን፣ ማድነቅን፣ ቁጣን፣
ጩኸትንና ለቅሶን የመሳሰሉትን ለማመልከት ያገለግላል።

ምሳሌ:- ዛሬ መሄድ አለብህ! (ትእዛዝን ለመግለፅ)

ጎሽ! አንጀቴን አራስከው (ማሞካሸትና ማድነቅን ለመግለጽ)

ኤጭ! ወዲያ ሂድልኝ (ቁጣን ለመግለፅ)

9. ትዕምርተ ስላቅ (i):- ምፀትን፣ ቀልድና ተሳልቆን ያመለክታል።

ምሳሌ:- አቤት ውፍረት፣ በር አያስገባትም እኮ (በጣም ቀጭን የሆነችን
ልጅ)

10. ትዕምርተ ጥያቄ (?):- የጥያቄ ምልክት በመባልም ይታወቃል።
ጥያቄያዊ ጽሑፎች ለመፃፍ ያገለግላል።

ምሳሌ:- የቤት ስራህን ሰርተሃል?

11. እዝባር (/):- አቆልቋይ በመባል ይታወቃል። ቀን፣ ቁጥርና ዓመተ
ምህረትን ለመፃፍ እንዲሁም የደብዳቤ ቁጥርን ለመጻፍ ያገለግላል።

ምሳሌ:- 17/10/2014፣ ደ/ብ/ብ/ሕ/መ/218/2014

12. ቅንፍ ():- ወይም የሚለውንም አማራጭ ቃል ተክቶ ይገባል።

ምሳሌ:- ነገ ጥዋት ወላጅህን (አሳዳጊህን) ይዘህና።

13. ሰረዝ:- ጭረት በመባል ይታወቃል። ሁለት አይነት ሰረዞች አሉ።
እነሱም:-

ሀ. ንዑስ ሰረዝ (-):- ንዑስ ሰረዝ

- ጥምር ቃላትን ለማመልከት ያገለግላል።

ምሳሌ:- ቃለ-ጉባኤ

- ዝርዝር ነጥቦችን ለየብቻ ለማሳየት ያገለግላል።

ለ. አብይ ሰረዝ (-):- እስከ የሚለውን ለማመልከት ያገለግላል።

ምሳሌ:- ከአዲስ አበባ – ወለጋ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

✓ ስለ ሥርዓተ ነጥብ ምንነትና አገልግሎት ማስታወሻውን እንዲወስዱ ያድርጉ፤ ማብራሪያም ይስጧቸው።

✓ በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ሥርዓተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታቸው እንዲያስገቡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

✓ በቀረበው አንቀፅ ውስጥ ተገቢውን ሥርዓተ ነጥብ እንዲያስገቡ ያድርጉ፤ እርማትም ይስጧቸው።

ምዘና፡-

- በዓረፍተ ነገሮችና በአንቀጽ ውስጥ ተገቢውን ሥርዓተ ነጥቦች መጠቀማቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ፡-

- የሥርዓተ ነጥብ አይነቶችን ዝርዝር የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

ከላይ የቀረበውን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ ከታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ አስገቡ።

1. በአዋሽ ፓርክ ውስጥ አንበሳ፣ ቀበሮ፣ ጅብ፣ ሚዳቋ፣ ዝንጀሮ እና ጦጣ የመሳሰሉት እንስሳት ይገኛሉ።
2. በርቀት እንደተቀመጠ አያት፣ እሷም አይታው ነበር።
3. ወደዚህ ስፍራ ከዚህ ቀደም መጥቶ አያውቅም።
4. “ሰውን ለመርዳት ሰው መሆን በቂ ነው” በማለት ቢኒያም በለጠ ተናገረ።
5. የትምህርት ቤቱን ሥርዓት ማክበር የሁሉም ተማሪ ግዴታ ነው!
6. ጎሽ የኔ አንበሳ! ከመቶው ሰላሳ አመጣህ፤
7. ተመድ የወባ በሽታ ወረርሽኝን ለመቀነስ ጠንክሮ እየሰራ ነው።
8. ሀገርን የማልማት ኃላፊነት የማን ነው?
9. የቀለም አባቴ (መምህራ) ጎበዝ እንድሆን መከረኝ።
10. ኢትዮጵያ የበርካታ ወንዞች ባለቤት ናት። እነሱም:- አባይ፣ ባሮ፣ ተክዜ፣ ዋቢ ሸበሌ፣ ወዘተ. ናቸው።

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ በሳጥን ውስጥ የቀረቡትን ተዘውታሪ ቃላት ከታች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በተገቢ ቦታቸው እንዲያስገቡ ያድርጉ።

ምዘና፡-

- የቀረቡትን ተዘውታሪ ቃላት በተገቢ ቦታቸው ማስገባታቸውን ያረጋግጡ መርጃ መሳሪያ፡-
- ተዘውታሪ ቃላትን የያዘ ቻርት

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር፡-

በሳጥን ውስጥ የቀረቡትን ተዘውታሪ ቃላት ከታች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በትክክለኛው ቦታቸው አስገቡ።

1. ብልሀቶችን	5. በጽኑ
2. በለጋ	6. ልማዳዊ
3. የውዴታ ግዴታ	7. ክፍፍል
4. ለስቃይ	

ክፍል ስድስት፡- ሰዋሰው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ በቀረበው ምሳሌ መሰረት ውስብስብ ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ፤
እርማትም ይስጡ።

ምዘና፡-

- ውስብስብ አረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ።

ምዕራፍ ዘጠኝ (፱)

የሀገር ፍቅር

(ክፍለ ጊዜ 12)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማ:- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ:-

- አዳምጠው የጽሑፉን ፅንሰ ሀሳብ ከሕይወታቸው ጋር ያዛምዳሉ።
- የሀገር ፍቅርን ምንነት ይገልጻሉ።
- ለተወሰነ ዓላማ ያነባሉ።
- የሀገር ፍቅርን መገለጫዎችን ይለያሉ።
- ምስሎችን ይገልጻሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- የአዳምጠውን ጽሑፍ ከሕይወታቸው ጋር ያዛምዳሉ
- በአውድ ውስጥ መግባባት
- ለተወሰነ ዓላማ ማንበብ
- ገላጭ ጽሁፍ
- አውዳዊ ፍች
- ውስብስብ ዓረፍተ ነገር

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቀውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ካሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ በቅድመ ማዳመጥ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፤ ምላሻቸውንም ይቀበሏቸው።
- ✓ በክፍል ውስጥ አይነ-ስውራን ተማሪዎች ካሉ ስለምስሉ ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ✓ ከየቡድኖቹ በውይይት የደረሱበትን መደምደሚያ በመቀበል ያለውን የእውቀት ክፍተት ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።
- ✓ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ የሚነበበውን ጽሑፍ በግላቸው እንዲያነቡ ያመቻቸላቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ተማሪዎች ዋና ዋና ሀሳቦችን በማስታወሻ እየመዘገቡ እንዲያዳምጡ ያድርጉ።
- ✓ የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው።
- ✓ የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ማዳመጡ እንዳለቀ ወደ ተግባር አንድ በመሸጋገር ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች በያዙት ሀሳብ መሰረት እውነት ወይም ሀሰት በማለት እንዲመልሱ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ በቀረበው ሳጥን ውስጥ ያሉትን ቃላትና ሀረጎች በቀረቡት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በትክክለኛ አውዳቸው እንዲያስገቡ ያድርጉ።

“የአድዋ ድልና የሀገር ፍቅር ስሜት”

የአድዋ ድል ጥንታዊቷና ታሪካዊቷ ሀገራችን ነፃነቷን አስከብራ የቀጠለችበት፤ ኢትዮጵያዊያን በሉዓላዊነት ጉዳይ ያለን አንድነትና ቁርጠኛ አቋም የታየበት፤ ቅኝ ገዥ አውሮፓዊያን ፈፅሞ ባልተጠበቀ ሁኔታ በጥቁር አፍሪካዊያን አሳፋሪ ሽንፈት የተከናወነበት እና በአፍሪካዊያን ብሎም በዓለም ታሪክ ከፍተኛ ታላቅ ድል ነው።

ለአድዋ ጦርነት ትክክለኛ ምክንያት በወቅቱ አውሮፓዊያን አፍሪካን ለመቀራመት የነበራቸው ከፍተኛ ፍላጎትና ጣሊያን ኢትዮጵያን በቅኝ ግዛት ለመያዝ የነበራት ጉጉት ነው። ጣሊያን ኢትዮጵያን በቁጥጥሯ ስር ለማድረግ በቀጥታ ጦርነት ውስጥ ከመግባት ይልቅ የተንኮል ቃል ያለበት የውል ስምምነት ማድረግን መረጠች።

በኢትዮጵያና በጣሊያን መካከል ለተፈጠረው አለመግባባት ዋና ምክንያት የሆነው ሃያ አንቀጾችን የያዘው የውጫሌ ስምምነት ሚያዚያ 25 1881 ዓ.ም ተደርጓል። የውጫሌ ውል የሚለው ስያሜ የተሰጠው አፄ ዮሐንስ 4ኛ እንደሞቱ አፄ ሚኒልክና የጣሊያን መንግስት ተወካይ ኮንት ፔትሮ አንቶሎኒ ይገኙበት በነበረው ቦሩ ሜዳ አካባቢ ውጫሌ ተብሎ በሚጠራው ቦታ የተደረገ ስለሆነ ነው።

የውጫሌ ውል ስምምነት በአማርኛና በጣሊያንኛ ቋንቋዎች የተዘጋጀ ሲሆን በአንቀፅ 17 የተካተተው ድንጋጌ መሰረታዊ የሚባል የትርጉም ልዩነት ነበረው። አጼ ሚኒልክ በአንቀፅ 17 የጣሊያንኛ ቋንቋ የተፃፈውን የኢትዮጵያዊያን ሉዓላዊነት ለጣሊያን የሚሰጥ የተንኮል ቃል ያለበት መሆኑን የተረዱት በሃምሌ

ወር 1881 ዓ.ም ነበር። በዚህም ምክንያት ሁለቱ ሀገራት የጋራ ስምምነት ላይ መድረስ ስላልቻሉ የአድዋ ጦርነት የማይቀር ጉዳይ ሆነ።

በመጨረሻም ጣሊያን ኢትዮጵያን አባብላ በቁጥጥር ስር ለማዋል ያደረገችው ሙከራ አለመሰካቱ በሁለቱ ሀገራት መካከል ያለው አለመግባባት እንዲቀጥል አድርጓል። ይህም ኢትዮጵያውያን አኩሪ ድል ያስመዘገቡበትና ጣሊያን አሳፋሪ ሽንፈት የተከናወነበት ጦርነት እንዲካሄድ ግድ ሆኗል ።

አጼ ምኒልክ ክተት ሰራዊት ምታ ነጋሪት ብለው አዋጅ ካስነገሩ በኋላ ከመናገሻ ከተማቸው አዲስ አበባ 1066 ኪ.ሜ ርቀት ተገዘው አድዋ ገቡ። ጦርነቱም የካቲት 23 ቀን 1888 ዓ.ም ተጀመረ። ከአልህ አስጨራሽ ውጊያ በኋላ ረዥም ርቀት በአግራቸው ጋራ ሸንተረሩን አቋርጠው ወደ አድዋ የተመሙት ከተለያዩ የኢትዮጵያ ክፍሎች የተንቀሳቀሱ የገበሬ ሰራዊት በወታደራዊ አካዳሚ የሰለጠነውን የአውሮፓ ወራሪ የጣሊያን ጦር በታላቅ ጅብዱ ማሸነፋቸው ተረጋገጠ። በዚያ ወቅት ከተገጠሙ ስነ-ቃሎች መካከል እነዚህ ተጠቃሾች ናቸው።

ሚኒልክ ተወልዶ ባያነሳ ጋሻ፣

ግብሩ እንቁላል ነበር ይህን ጊዜ አበሻ።

ገበየሁ ቢሞት ተተካ ባልቻ ፣

መድፍ አገላባጭ ብቻ ለብቻ ።

*** ተማሪዎች እስካሁን ከተነበበው ምንባብ ስለአድዋ ምን ቁም ነገር አገኛችሁ?
በቀጣዩ ክፍልስ ምን የሚነሳ ይመስላችኋል?**
ስለ አድዋ ሲነሳ አብሮ ስማቸው የሚነሳው እቴጌ ጣይቱ ብጡል ናቸው። እቴጌ ጣይቱ ከጦርነቱ በፊትም በአደራዳሪነት፣ ከጦርነቱ በኋላም በአዋጊነት ትልቅ ሚና ነበራቸው። ድርድሩን እስከ መጨረሻ ታግሰው በስተመጨረሻ ግን ውርድ ከራሴ

በማለት ጦር በመምራት ጭምር የተሳተፉ ታላቅ ገድል የፈፀሙ ጀግና መሪ ናቸው ።

የአድዋ ድል ለመጀመሪያ ጊዜ የተከበረው በሰባተኛ ዓመቱ በ1895 ዓ.ም ነበር። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ በየዓመቱ በደማቅ ሁኔታ እየተከበረ ይገኛል። ጀግኖች ኢትዮጵያዊያን ሀገራቸውን ከጠላት ለመከላከል እንደከፈሉት መስዋዕትነት እኛ የአሁን ሃገር ተረካቢዎች ሀገራችን በምትፈልገው የስራ መስክ የተጣለብንን ሃላፊነት በተገቢው መንገድ መወጣት አለብን። ሀገር ማደግ የምትችለው በተዓምር ሳይሆን ልጆቿ በሁሉም አቅጣጫ ሲተባበሩና ቅድሚያ ሲሰጧት ነው። በሃገር ፍቅር ስሜት ለሃገራቸውና ለወገናቸው የሚቆጩ ዜጎችን ጉልበትና እውቀት፣ ልምድና ሃብት ከጫፍ ጫፍ በመተባበር በድህነት፣ በማሃይምነት፣ ከበሽታ፣ ከሙስናና በሌሎች ችግሮች ላይ የጋራ ክንዳቸውን እንዲዘረጉ የማድረግ ሃገራዊ ተቋም መፍጠር ይኖርበታል።

በሃገር ውስጥ ለተፈጠረ ችግር በጋራና በመተባበር ሀገሪቱን ከችግር ማውጣት እንጂ፣ ችግር አለ ተብሎ ከሃገር መሸሽ ተገቢ አይደለም። ሁሉም በግልና በጋራ ለሃገር አረበኛ የመሆን ግዴታ አለበት። አርበኛ በማናቸውም ረገድ ለሀገሩ የሚያስፈልግ ተግባር የሚፈፀም እንጂ የሚያሳፍር ተግባር የሚሰራ አይደለም ።

ምንጭ:- (ጠና ደዎ፣ ሰው፣ ግብረገብና ስነ-ምግባር የዘመናችን ቁልፍ ጉዳዮች አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ 2008 ዓ.ም እና ኢካሽ 25ኛ ዙር የጋዜጠኝነት ሰልጣኞች መጽሔት፣ የካቲት 2013 ዓ.ም፣ ኖቫ ማተሚያ ቤት) ።

ምዘና:-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለ ሀገር ፍቅር ምንነትና መገለጫዎች ማብራራታቸውን ያረጋግጡ።
- ቃላትን በትክክለኛ ዓውዳቸው መጠቀማቸውን ያረጋግጡ።

መርጃ መሳሪያ:-

- መቅረፀ ድምፅ (አስፈላጊ ከሆነ)
 - የአድዋ ጦርነትን የሚያሳዩ ምስሎች
- በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ:-

ከታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በጥሞና በማንበብ ትክክል ከሆኑ እውነት፣ ትክክል ካልሆኑ ደግሞ ሀሰት በማለት በፅሁፍ መልሱ።

1. ሀሰት	4. እውነት
2. ሀሰት	5. ሀሰት
3. እውነት	6. እውነት

መልመጃ ሁለት:-

ከታች በሳጥን ውስጥ የቀረቡትን ቃላትና ሀረጎች ቀጥለው በቀረቡት ያልተሟሉ ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በትክክለኛ አውዳቸው ውስጥ አስገቡ።

1. ሉዓላዊነት	6. የጋራ ክንዳቸውን
2. ገድል	7. አይበገሬ
3. መና	8. መናገሻ
4. ለመቀራመት	9. የተከናነበበት
5. አርነታቸውን	

ክፍል ሁለት፡- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ ስለውይይት መመሪያ ገለጻ ይስጧቸው። የሀገር ፍቅር ለምን ያስፈልጋል? ምንስ ጥቅም አለው? እንዲሁም በአሁኑ ሰዓት ለሀገራችሁ ምን አተዋፅኦ እያደረጋችሁ ትገኛላችሁ? ወደ ፊትስ ምን ለማድረግ አስባችኋል? በሚሉት ርዕስ ጉዳዮች ላይ በቡድን እንዲወያዩ ያድርጉ።

- ✓ ተወያይተው የደረሱበትን የጋራ ሀሳብ በቡድን ተወካዎቻቸው አማካኝነት እንዲያቀርቡ ያድርጉ፤ እገዛም ያድርጉላቸው።

ምዘና፡-

- መመሪያውን ተከትለው ውይይት ማድረጋቸውን ያረጋግጡ

ክፍል ሶስት፡- ንባብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ማንበብ ሂደት ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።

- ✓ በክፍል ውስጥ አይነ-ስውራን ተማሪዎች ካሉ ጥያቄዎቹን ያንብቡላቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ንባብ ጊዜ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች ተራ በተራ እየተነሱ እንዲያነቡ ያድርጉ፤
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ካሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል እንዲያነቡ ይዘዟቸው፤ ይከታተሏቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ ለቀረቡት ጥያቄዎች በቃል ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ ተግባር ሁለት ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍች እንዲሰጡ ያግዟቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

- ✓ ስለንባብ ምንነት፣ ዓላማና አይነቶች በመምህሩ መምሪያ ላይ የቀረበውን ማስታወሻ ይስጧቸው፤ ገለፃም ያድርጉላቸው።
- ✓ ተግባር ሶስት ላይ ባለው ትዕዛዝ መሰረት በቀረበው ጽሁፍ ውስጥ ያለውን መረጃ በመጠቀም ከታች የቀረበውን ሰንጠረዥ እንዲያሟሉ ያድርጓቸው።

ማስታወሻ፣ የንባብ ስልቶች (ዘዴዎች)

“ንባብ” አንድን ፅሁፍ አንብቦን መልእክቱን የምንረዳበት ክሂል ነው። የንባብ ዘዴዎች አራት ናቸው። እነሱም፡- የአሰሳ ንባብ፣ ሰፊ ንባብ፣ ጥልቅ ንባብና የገረፍታ ንባብ ናቸው።

1. አሰሳ ንባብ፡- ከአንድ ምንባብ ውስጥ ቁንጽል መረጃ ለማውጣት የምንጠቀምበት የንባብ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- ከአንድ ሰው የሕይወት ታሪክ ውስጥ የተወለደበትን ቦታ ወይም ዓመተ ምህርት ለማግኘት የምንጠቀምበት የንባብ ስልት ነው።

2. ሰፊ ንባብ፡- ይህ የንባብ አይነት የምንባቡን ሙሉ መረጃዎች በማንበብ ተከታታይ የድርጊት ክንውኖችን እና ትምህርት ሰጭና አዝናኝ ፅሁፎችን ለማንበብ የሚረዳ ስልት ነው።

ምሳሌ፡- ልቦለድ

3. ጥልቅ ንባብ (ምርምራዊ ንባብ) ፡- ስለአንድ ጉዳይ የሚያስረዳ የአፃፍ ስርዓት ጀምረን አንድ በአንድ ተንትነን እና ነጥለን የምናነብበት የምንገመግምበት ስልት ነው።

ምሳሌ፡- ለፈተና ስንዘጋጅ የምናነብበት መንገድ

4. የገረፍታ ንባብ፡- ይህ የንባብ ስልት የቀረበው ፅሁፍ ስለምን እንደሆነ ጥቅል መረጃ የማግኛ መንገድ ነው። በአጭር ጊዜ በርካታ ቃላትን የመመልከት

ልምድን ይጠይቃል።

ምሳሌ፡- አንድን ፅሁፍ የያዘውን መረጃ ጠቅለል አድርገን የምንገነዘብበት ነው በየትኛው የንባብ አይነት ማንበብ እንዳለብን የሚወስነው የምናነብበት ዓላማ ነው። ሰዎች ለተለያዩ ዓላማዎች ያነባሉ። ከእነዚህም ውስጥ፡-

1. ለጥንቃቄ (ራስን ከአደጋ ለመከላከል)
2. ለመደሰት (ለመዝናናት)
3. አዲስ ነገር ለመማር፣ ለማወቅና ለመገንዘብ እንዲሁም መረጃን ለማግኘት ወዘተ. የሚሉት ተጠቃሽ ናቸው።

ምሳሌ፡- ቁጥር፣ ቀንና ዓመተ ምህርትን ከንባቡ ውስጥ ለማውጣት የአሰሳ ንባብ ተመራጭ ነው።

ምዘና፡-

- ምንባቡን በተገቢው መንገድ ማንበባቸውን ይከታተሉ
- ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ተገቢውን ምላሽ መስጠታቸውን ያረጋግጡ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር ሁለት፡-

ቀጥለው ለቀረቡት ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ።

1. ዘዴ	6. አስተዋይ
2. አስቤ	7. እውነት
3. ሳይሰለቹ	8. ጠጋኝ
4. ደጋፊ	9. ማረጋገጫ
5. አስተዋጽኦ	10. ማዘን

ክፍል አራት፡- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ ተማሪዎቹ የቀረበውን የአድዋን ጦርነት የሚያሳይ ምስል በደንብ ተወያይተው እንዲገነዘቡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

✓ አይነ-ስውራን ተማሪዎች ካሉ ስለምስሉ በቂ ገለፃ ይስጧቸው።

✓ ምስሉን መሰረት በማድረግ ሁለት አንቀፅ እንዲፅፉ ያድርጉ፤ በድጋፍም ይሠጧቸው።

ምዘና፡-

▪ የቀረበውን ምስል በጽሑፍ መግለጽ መቻላቸውን ያረጋግጡ።

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

✓ በዓረፍተ ነገሩ ውስጥ ለተስመረባቸው ያልተዘወተሩ ቃላት አውዳዊ ፍቾች እንዲሰጡ ያድርጉ። ግብረ መልስም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ ከቀረበው ግጥም ውስጥ ለወጡ ቃላት አውዳዊ ፍች እንዲሰጡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ምዘና:-

- ለቀረቡት አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ:-

- የአዳዲስ ቃላትን ፍች የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

ከታች በዓረፍተ ነገሩ ውስጥ ላሉት ከማዳመጥ ምንባቡ ለወጡ ቃላት አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. ከጠላቶቹ
2. ከጋቢ የሚበልጥ ትልቅ ሸማ
3. ኮባ
4. ምግብ
5. ቀጫጭን እንጨት
6. መጣደፍ (መዋከብ)
7. ድንኳን (መጠለያ)
8. በነገስታት ራስ ላይ የሚደፋ የንግስና ምልክት
9. ሲመሻሻ
10. ለአጭር ጊዜ

መልመጃ ሁለት:-

ከታች የቀረበውን ግጥም በማንበብ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍቾች ስጡ።

1. መንገድ	5. በሀይሉ
2. ተሯሩጠው	6. አዟዙሮ
3. ተወዳደሩበት	7. ውሳኔ ስጡ
4. ተደባድበው	8. ማበጠሪያ

ክፍል ስድስት:- ሰዎስው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

✓ ቃላቱን በቅደም ተከተላቸው አዋቅረው ውስብስብ ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጓቸው፤ እርማትም ይስጧቸው።

ምዘና:-

- ቃላቱን በቅደም ተከተላቸው አዋቅረው ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መመስረታቸውን ያረጋግጡ

ምዕራፍ አስር (፲)

ቃል ግጥም

(ክፍለ ጊዜ 12)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሩ በኋላ፤

- ግጥሙን አዳምጠው ጭብጡን በራሳቸው አባባል ያብራራሉ።
- ለቃል ግጥም ብያኔ ይሰጣሉ።
- የቃል ግጥም አይነቶችን ያብራራሉ።
- ዜማውን ጠብቀው ግጥም ያነባሉ።

የትምህርት ይዘቶች

- አዳምጦ መተርጎም
- ግጥምን በቃል ማቅረብ
- ግጥም ማንበብ
- ቃላዊ ግጥም መጻፍ
- ዘይቤያዊ አገላለጾችን መተርጎም
- አያያዥ ቃላት

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለተማሪዎች ምዕራፉን ከተማሩ በኋላ የሚጠበቅውን አጥጋቢ የመማር ውጤት አንብበው እንዲረዱ ጊዜ ይስጧቸው።
- ✓ የሚጠበቁ ውጤቶችን የሚደግፉ ጥያቄዎች ከአሏቸው እንዲጠይቁ በመገፋፋት ለትምህርቱ ያዘጋጁቸው።
- ✓ በቅድመ ማዳመጥ ላይ በቀረበው ሰንጠረዥ ውስጥ ስለ ቃል ግጥም የማውቀው እና የማላውቀው የሚለውን ረድፍ ተማሪዎቹ በተናጥል እንዲሞሉት ያድርጉ።
- ✓ በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው መልዕክቱ እንዲደርሳቸው ያድረጉ።
- ✓ ተማሪዎቹ የቀረበላቸውን ሰንጠረዥ መሙላታቸውን ከአረጋገጡ በኋላ ክፍተቱን ተመልክተው ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።

ጊዜ ማዳመጥ

ተግባር

- ✓ ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ምንባብ ለተማሪዎች ያንብቡላቸው።
- ✓ የኮከብ ምልክት ያለበት ቦታ ላይ ሲደርሱ ቆም በማለት የቀረቡትን ጥያቄዎችን በመጠየቅ የተማሪዎችን ምላሽ ይቀበሉ።
- ✓ በክፍል ውስጥ መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው ምላሽ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው። ከዚያም የቀረውን የምንባብ ክፍል ያንብቡላቸው።

ድህረ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ወደ ሰንጠረዥ ተመልሰው ከምንባቡ ስለቃል ግጥም ያወቅኩት የሚለውን ረድፍ እንዲሞሉ ያድርጓቸው።
- ✓ ምንባቡን መሰረት አድርገው የቀረቡት ጥያቄዎች የያዟቸው ሀሳቦች ትክክል ከሆነ እውነት፣ ትክክል ካልሆነ ሀሳት በማለት እንዲመልሱ ያድርጉ፤ እገዛም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ የቀረቡትን ቃላት ከተመሳሳይ ፍቻቸው ጋር እንዲያዛምዱ ያድርጓቸው።

“ቃል ግጥም”

ሥነ-ቃል ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲወርድ ሲወራረድ (ሲተላለፍ የመጣ) ቃላዊ ሥነ-ጽሑፍ ነው። ሥነ-ቃል በመነገር፣ በመተረት ወይም በመዜም በተወሰኑ ማህበራዊ አጋጣሚዎች ላይ የሚከወን ቃላዊ ፈጠራ ነው። የሥነ-ቃል ዓይነቶች በርካታ ናቸው። ከእነዚህም መካከል የቃል ግጥም አንዱ ነው።

የሰው ልጆች ሀሳባቸውን በጽሑፍ መግለጽ ከመጀመራቸው በፊት ግጥምን ይጠቀሙ ነበር። ግጥም ቃላዊ በሆነ መንገድ ሰፊ አገልግሎት ሲሰጥ ቆይቷል። መልዕክትን በዜማና በቃል ስለሚያስተላልፍ ቃላዊ ግጥም እየተባለ ይጠራል።

የቃላዊ ግጥም ዓይነቶች ብዙ ናቸው። እነሱም፡- የአውዳመት፣ የፋከራ፣ የልመና፣ የሙሾ፣ የስራ ግጥሞች ወዘተ የቃል ግጥም ዓይነቶች ናቸው። የቃል ግጥሞች እንደየሁኔታው ሊዜሙ ወይም በእንጉርጉር ሊቀርቡ ይችላሉ። ቃላዊ በመሆናቸው በአብዛኛው አጫጭር ናቸው። እነዚህ ቃላዊ ግጥሞች ምጣኔ፣ ምትና ዜማ አላቸው። ግጥሞቹ በአብዛኛው በእኩል ጊዜ እንዲያልቁ ሆነው የተመጠኑ ሀረጎችን ይይዛሉ። የተመጠኑት ሀረጎች በተወሰነ ጊዜ ሲደጋገሙ ደግሞ ምትን ይፈጥራሉ፤ ሲነበቡም ዜማ አላቸው። ግጥሙ እንደሚገልፀው ስሜት ዜማው ይለያያል።

ቃላዊ ግጥም በግጥም መልክ ከሚቀርቡ ወይም ከሚዜሙ የሥነ-ቃል ዓይነቶች ውስጥ የሚመደብ ሲሆን በአብዛኛው የገጠሩ ህዝብ በጋራም ሆነ በተናጥል አንድ ስራ በሚያከናውኑበት ጊዜ ስራውን በተቀላጠፈ ሁኔታ ለመስራት ስለሚያግዘው ግጥም እየደረደረ ያንጎራጉራል፤ ይዘፍናል፤ ይጨፍራል። እንደ ደቦ የመሳሰሉት ቡድናዊ የስራ አጋጣሚዎች ላይ ለምሳሌ፡- ቤት ሲሰራ፣ አጥር ሲያጥር፣ እርሻ ሲያርስ፣ ሲያርም፣ ሲያጭድና ሲወቃ ወዘተ ልዩ ልዩ ስራዎች ሲያከናውን ያዜማል። በተናጠል ቢሆንም ማንጎራጎር የተለመደ ነው።

***ተማሪዎች እስከ አሁን ከቀረበው ምንባብ ምን ተረዳችሁ? ቀጥሎ የቀረበው ቃላዊ ግጥም ሰዎች ምን ሲሰሩ የሚዜም ይመስላችኋል? መልእክቱስ ምን ይመስላችኋል?**

ሄደ ነጎደ ሄደ ወረደ፤

ማጭዳ እንደሰጠ እየነደደ፤

የቆመውን ጤፍ እየጎመደ።

ቃላዊ ግጥሞች ደራሲያቸው አይታወቅም፤ የኔ ባይ ባለቤት ስለሌላቸው የህዝብ ሃብት ናቸው። በዚህ ምክንያት ከሁኔታዎች ጋር ለማስማማት ሲባል በየጊዜው ማሻሻያዎችና ለውጦች ይደረጉባቸዋል፤ የበርካታ ሰዎች አሻራም ያርፍባቸዋል። ቃላዊ ግጥሞች በበርካታ ጠቀሜታዎች አሏቸው።

በቃል እየተላለፉ ረዥም እድሜ ያስቆጠሩ በመሆናቸው የሰው ልጆችን ታሪክ ማጥናት ሲፈለግ እንደመረጃ ምንጭ ያገለግላሉ፤ የቋንቋ አጠቃቀማቸው የተመረጠና ቁጥብ ስለሆነ ሲዜሙ አድማጭን ያዝናናሉ፤ ያመራምራሉ፤ እርካታም ይፈጥራሉ፤ ከሁኔታዎች ጋር አስማምቶ መጠቀምን ስለሚፈቅዱ የፈጠራ ችሎታን ያጎለብታል፤ የተለያዩ ጉዳዮችን በተመለከተ በርካታ ቁም ነገሮች ስለያዙ አስተማሪነታቸው ከፍተኛ ነው፤ መልካም ስነ-ምግባሮች ተጠብቀው እንዲዘልቁ ለማድረግ ያስችላሉ፤ ለዘመናዊ ገጣሚዎችም ቢሆን መነሻ በመሆን ያገለግላሉ። ይህም በመሆኑ በብዙ ዘመናዊ ግጥሞች ውስጥ ቃላዊ ግጥሞችን በአይነትና በብዛት ማግኘት የተለመደ ነው።

የአንድ ማህበረሰብ ባህል በቃላዊ ግጥሞች አማካኝነት ጎልቶ ይወጣል። የማህበረሰቡ የአኗኗር፣ የአመጋገብ፣ የአለባበስ ወዘተ. ልማድ በግጥሞቹ

ይተላለፋል። ሰዎች በተለያዩ ጉዳዮች ላይ ያላቸው አመለካከት ፤ እምነትና ፍልስፍና ሁሉ በቃላዊ ግጥሞች ይንፀባረቃል። ስለሆነም እንደሌሎች ቅርሶች ሁሉ እነዚህን ጠቃሚ ሃብቶቻችንን ልንጠብቃቸው ይገባል።

(አንተነህ፣ 2001፣ የአማርኛ ሥነ- ቃል አጭር ቅኝት እና ዘሪሁን፣ 1992፣ የሥነ-ጽሑፍ መሰረታዊያን፣ መጠነኛ ለውጥ ተደርጎ የተወሰደ)

ምዘና፡-

- ከአዳመጡት ምንባብ ውስጥ ጥያቄ ይጠይቋቸው።
- ስለቃላዊ ግጥም ምንነትና አይነቶች ጥያቄ ይጠይቋቸው።

መርጃ መሳሪያ፡-

- መቅረፀ ድምፅ (አስፈላጊ ከሆነ)
- የቃላዊ ግጥም አይነቶችን የሚያሳይ ምስል

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ፡-

ከታች የቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች ናቸው። ጥያቄዎቹ የያዙት ሀሳብ ትክክል ከሆነ እውነት፣ ትክክል ካልሆነ ደግሞ ሀሰት በማለት መልሱ።

1. ሀሰት
2. እውነት
3. እውነት
4. ሀሰት
5. እውነት

መልመጃ ሁለት:-

በ “ሀ” ስር ለቀረቡት ቃላት በ “ለ” ስር ከቀረቡት ቃላት ተመሳሳይቸውን በመፈለግ አዛምዱ።

1. ሸ	5. ሀ
2. ሐ	6. በ
3. ሠ	7. ለ
4. ረ	8. መ

ክፍል ሁለት:- መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

ማስታወሻ

የግጥም ሙያዊ ቃላት

ስለ ግጥም ስናወራ ስለግጥም ሙያዊ ቃላት ማንሳታችን አይቀርም። የግጥም ሙያዊ ቃላት የሚባሉት ከዚህ ቀጥሎ የቀረቡት ናቸው።

1. ስንኝ :- የግጥም አንድ መስመር ነው።
2. ሀረግ:- በአንድ ትንፋሽ የሚነበብ የስንኝ ንዑስ ክፍል ነው።
3. ቤት:- በግጥም ውስጥ በየስንኝ መጨረሻ ላይ የሚገኝ ፊደል ነው።
4. ሆሄ:- በግጥም ውስጥ ተጽፎ የሚገኝ ማንኛውም ፊደል ሆሄ ይባላል።
5. አንጓ (አርኬ):- በግጥም ውስጥ አንድ ሀሳብ ላይ ትኩረት የሚያደርጉ የስንኞች ስብስብ ነው።
6. ቤት መምቻ:- በተመሳሳይ ሆሄ የሚጨርሱ ስንኞች ውስጥ የመጀመሪያው ስንኝ የመጨረሻ ቃል ቤት መምቻ ይባላል።
7. ቤት መድፊያ:- በተመሳሳይ ሆሄ የሚጨርሱ ስንኞች ውስጥ የመጨረሻው ስንኝ

የመጨረሻ ቃል ቤት መምቻ ይባላል።

ተግባር አንድ

- ✓ ከላይ የቀረበውን ማስታወሻ ለተማሪዎች ይስጧቸው፤ ገለጻም ያድርጉላቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ ራሳቸው ወይም ሌሎች ሰዎች የሚያዘኙባቸውን ቃላዊ ግጥሞች ሰብስበው እንዲመጡ ያድርጉ።

ተግባት ሁለት

- ✓ ተማሪዎቹ ሰብስበው የአመጡትን ቃላዊ ግጥሞች በክፍል ውስጥ እንዲከውኑ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

ምዘና፡-

- የሚያውቋቸውን ቃላዊ ግጥሞች መናገራቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ፡-

- የግጥም ሙያዊ ቃላትን ለማስረዳት የሚያገለግል ናሙና ግጥም

ክፍል ሶስት፡- ማንበብ

የትምህርቱ አቀራረብ

ቅድመ ንባብ

ተግባር

- ✓ ተማሪዎች ወደ ጊዜ ንባብ ከመሄዳቸው በፊት የቅድመ ንባብ ጥያቄዎችን ይጠይቋቸው፤ የተማሪዎችንም ምላሽ ይቀበሏቸው።
- ✓ በክፍል ውስጥ ዓይነ ስውራን ተማሪዎች ካሉ ጥያቄዎቹን በቃል ያብራሩላቸው፤ እገዛም ያድርጉላቸው።

ጊዜ ንባብ

ተግባር

- ✓ ወደ ምንባቡ በማለፍ እስከ ጊዜ ንባብ ጥያቄ ያሉትን አንቀጾች ተማሪዎች እንደሚያነቡና የቀሩት ተማሪዎች እንዲያዳምጡ ነግረው፤ የሚያነቡላቸውን ፍቃደኛ ተማሪዎች ይምረጡ፤ እንዲሁም ያስነብቡ።
- ✓ የንባብ ጊዜ ጥያቄዎችን በእርሶ መሪነት ተማሪዎችን ከአሰሯቸው በኋላ ወደ ምንባቡ ተመልሰው የቀረውን የምንባብ ክፍል እንዲያነቡ ያድርጉ፤ ይከታተሏቸው።
- ✓ የመስማት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ካሉ ንባቡን ራሳቸው እንዲያነቡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ድህረ ንባብ

ተግባር አንድ

- ✓ ተማሪዎቹ ንባባቸውን እንዳጠናቀቁ ወደ አንብቦ መረዳት ጥያቄዎች በመሄድ ተግባር አንድ ላይ ለቀረቡት ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች አጭር መልስ እንዲሰጡ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች አይነት በቀረበው ምሳሌ መሰረት እንዲለዩ ያድርጉ፤ እገዛም ይስጧቸው።

ተግባር ሶስት

✓ የቀረበውን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ በቡድን እንዲወያዩ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

✓ ከማስታወሻው በታች የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች ዜማቸውን ጠብቀው እንዲያነቡ ያድርጉ፤ በስርዓት ማንበባቸውንም ይከታተሉ።

ምዘና:-

- የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች አይነት መለየታቸውን ያረጋግጡ
- የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች ዜማቸውን ጠብቀው ማንበባቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ:-

- የቃላዊ ግጥም አይነቶችን የሚያሳይ ምስል

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ ሁለት

ከታች የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች አይነት ለይታችሁ ተናገሩ።

1. የሀዘን
2. የሰርግ
3. የስራ
4. የቀረርቶ
5. የፉክራ
6. የልመና
7. የልጆች ጨዋታ

ክፍል አራት:- መጻፍ

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ የቀረቡትን ያልተሟሉ ቃላዊ ግጥሞች አሟልተው እንዲጸፉ ያድርጉ፤ እገዛም ይስጧቸው።

ተግባር ሁለት

- ✓ በተማሩት መስረት ተመሳሳይ ቃላዊ ግጥሞችን ጽፈው በመምጣት በክፍል ውስጥ እንዲያነቡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ይስጧቸው።

ምዘና፡-

- የቀረቡትን ያልተሟሉ ቃላዊ ግጥሞች አሟልተው መፃፋቸውን ያረጋግጡ
- በተማሩት መስረት ተመሳሳይ ቃላዊ ግጥሞችን መፃፋቸውን ይመልከቱ

መርጃ መሳሪያ፡-

- ቃላዊ ግጥሞችን የያዘ ቻርት

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

ከታች የቀረቡትን ያልተሟሉ ቃላዊ ግጥሞች አሟልታችሁ ፃፉ።

1. አንድ ሰው ሞተ
2. አስተማረው
3. እድሌ ነውና
4. አስመሰለችው
5. ከመንገድ ቆረጠው
6. እሱን ሳነክት

ክፍል አምስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር

- ✓ ስለዘይቤ የቀረበውን ማስታወሻ ለተማሪዎች ይስጧቸው፤ ገለጻም ያድርጉላቸው።
- ✓ የሰጧቸውን ማስታወሻና ማብራሪያ መሰረት በማድረግ ለቀረቡት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ እንዲሰጡ ያድርጉ፤ ድጋፍም ያድርጉላቸው።

ማስታወሻ

ዘይቤ

ዘይቤ (ዘይቤያዊ ንግግር) የምናስተላልፈው መልዕክት ምስል በመፍጠር መልዕክቱ ጎልቶ፣ አምሮና ደምቆ እንዲታይ የምንጠቀምበት የአነጋገር ስልት ነው።

የዘይቤ አይነቶች፡- በአማርኛ ቋንቋ ውስጥ በጣም በርካታ የዘይቤ አይነቶች ቢኖሩም በጣም የተለመዱት እና ዘወትር የምንጠቀምባቸው የሚከተሉት ናቸው።

1. ሰውኛ ዘይቤ፡- የሰውን ልዩ ልዩ ባህሪያት፣ ድርጊት እና ችሎታ ሰው ላልሆኑ ነገሮች ለምሳሌ፡- ለእንስሳት፣ ለተክሎች፣ ለግዑዛን ነገሮች ወዘተ. በመስጠት የሰውን ተግባር ሲፈፅሙ የሚያሳይ የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- “ለሰው ሞት አነሰው” አለች ቀበሮ

2. አነጻጻሪ ዘይቤ፡- ሁለትና ከዚያ በላይ የሆኑ ሀሳቦችን፣ ባህሪዎችን፣ ድርጊቶችን ወዘተ. በማነጻጸር የሚያቀርብ የዘይቤ አይነት ነው። ሲያነጻጸርም

እንደ፣ ያህል፣ ይመስል፣ ልክ ወዘተ. የሚሉ ቃላትን ይጠቀማል።

ምሳሌ፡- እንደ ደራሽ ውሃ ድንገት ከተፍ አለች።

3. ተለዋጭ ዘይቤ፡- የአንድን ነገር ባህሪ ሙሉ በሙሉ ለሌላው በመስጠት የሚቀርብ የዘይቤ አይነት ነው። ይህ የዘይቤ አይነት ነው፣ ናቸው፣ ሆነ ወዘተ. የሚሉ ቃላትን ይጠቀማል።

ምሳሌ፡- ንግግሯ እሬት ነው።

4. አያዎ ዘይቤ፡- አይ+አዎ = አያዎ አያዎ ዘይቤ ሁለት ተቃራኒ ሀሳቦችን አንድ ላይ አጣምሮ የሚያቀርብ ላይ ላዩን ሲያዩት እውነት የማይመስል ሲመረምሩት ግን እውነትነት ያለው የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- እሱ የልጅ አዋቂ ነው።

5. እንቱኔ ዘይቤ፡- በአጠገብ የሌለን አካል በቅርባችን እንዳለ፣ እንደሚሰማ እና መልስ እንደሚሰጥ በመቁጠር በመጠየቅ፣ በመውቀስ፣ በማውራት ወዘተ. የሚቀርብ የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- ተናገር አንተ ሀውልት አክሱም ላይ ያለኸው፣

እስከ ዛሬ ድረስ ብዙ ጉድ ያየኸው።

6. ተምሳሌት ዘይቤ፡- የተምሳሌት ዘይቤ ዋነኛ ባህሪ ውክልና ነው። አንድ ተጨባጭ ነገር ለሌላ ነገር በመቆም ያንን የሚወክለውን ነገር አጉልቶ የሚያሳይ የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ፡- ርግብ → የሰላም ተምሳሌት ነው

7. ግነት ዘይቤ፡- ትንሽ እውነታን በመያዝ ከነባራዊው እውነታ ጨምሮና አጋኖ የሚያቀርብ የዘይቤ አይነት ነው።

ምሳሌ:- የአባቴ አዳራሽ ፈረስ ያስጋልባል።

8. ምፀት ዘይቤ:- አንድን ሀሳብ በተቃራኒው የምንገልፅበት የዘይቤ አይነት ነው። የሚያሞግስ መስሎ የሚሳደብ፤ ያከበረ መስሎ የሚያዋርድ የጎንዮሽ አገላለፅ ነው።

ምሳሌ:- እሰይ የኔ ጀግና፣ የቤቴን እቃ ጨረስከው አይደል?

ምዘና:-

- ለቀረቡት አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍች መስጠታቸውን ያረጋግጡ

መርጃ መሳሪያ:-

- የዘይቤ አይነቶችን የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር:-

መምህራችሁ የሚሰጧችሁን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ ቀጥለው ለቀረቡት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ ስጡ።

1. ሐ	5. ሐ
2. ሀ	6. መ
3. ሀ	7. መ
4. ሐ	

ክፍል ስድስት፡- ሰዋሰው

የትምህርቱ አቀራረብ

ተግባር አንድ

- ✓ በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን አያያዦች በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ።

ተግባር ሁለት

- ✓ እስከ አሁን ስለውስብስብ ዓረፍተ ነገር በተማሩት መሰረት አያያዥ ቃላትን በመጠቀም አምስት ውስብስብ አረፍተ ነገር እንዲመሰርቱ ያድርጉ፤ እገዛም ያድርጉላቸው።

ምዘና፡-

- አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተ ነገር መመስረታቸውን ይመልከቱ

መርጃ መሳሪያ፡-

- የአያያዥ ቃላትን ዝርዝር የሚያሳይ ሰንጠረዥ

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

መልመጃ አንድ

ቀጥለው በሳጥኑ ውስጥ የቀረቡትን አያያዦች በመጠቀም ውስብስብ ዓረፍተ ነገሮች መሰርቱ።

1. እንደ	4. ይሁን እንጂ
2. ቢሆንም	5. ነገር ግን
3. ስለ	6. በተጨማሪም

ዋቢ ጽሑፎች

መስፍን ሀብተማሪያም። 1983 ። አውደ ዓመት ። አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት።

ማርታ እሸቱ ። 2007 ። ኩራዝ አማርኛ ። አዲስ አበባ፣ ኩራዝ ኢንተርሽናል አሳታሚ ድርጅት።

ሰለሞን ሐለፎም ። 1997። የድርሰት አፃፃፍ። አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ቤት።

ሰለሞን ጥላሁን እና ስምረት ገብረ ማሪያም። 2000። ደማቆቹ የአንዳንድ ታዋቂ ኢትዮጵያውያን የሕይወት ውልብታ ።

ሪፖርተር ጋዜጣ፣ ጥር 18 ቀን፣ ቅፅ 19 ቁጥር 1434፣ 2006 ዓ.ም።

ሪፖርተር ጋዜጣ፣ መስከረም 18 ቀን ፣ ቅጽ 25 ቁጥር 2026፣ 2012 ዓ.ም።

ባዩ ይማም። 2002። አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዎሰው። አዲስ አበባ፣ አልፋ አታሚዎች።

ብላቴን ጌታ ማህተመ ስላሴ ወልደ መስቀል። ስብስብ ስራዎች። አዲስ አበባ፣ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።

ተምሳሌት እፁብ ድንቅ ኢትዮጵያውያን ሴቶች፣ የኢትዮጵያ ሴቶች ማህበራት ቅንጅት። 2007። አዲስ አበባ፣ ፀሀይ አሳታሚና አከፋፋይ ድርጅት።

ታለጌታ ይመር ። 2007 ። ሁለገብ የአማርኛ ቋንቋ መማሪ አጋዥ መፅሀፍ ከ7ኛ-10ኛ ክፍል ። አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ድርጅት።

አለም እሸቱ። 1999። ተግባራዊ የአማርኛ ትምህርት ማጠናከሪያ ከ7ኛ- 10ኛ ክፍል። አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ቤት።

አለምሀይ ወዳጆ ። 2009 ። የማታ እንጀራ የግጥም መድብል ። አዲስ አበባ፣ ፋርኢስት ትራዲንግ ኃላፊነቱ የተወሰነ የግል ማህበር።

አብዱ ራህመቶና ንጉሴ አየለ ::1979:: ሙሽራው :: አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት

አዲስ ዘመን ጋዜጣ፣ሐምሌ 25/2013 ዓ.ም::

አዲስ ዘመን ጋዜጣ፣ቁጥር 285፣ሰኔ 15/2011 ዓ.ም::

ኢካሽ 25ኛ ዙር የጋዜጠኝነት ሰልጣኞች መጽሔት:: የካቲት 2013 ዓ.ም፣ ኖቫ ማተሚያ ቤት::

ኤ.ሲ.ፒ. ኤሲ የትምህርት ቦርድ የት/ቤት የበጎ ፍቃደኞች መመሪያ ማኑዋል::

ከበደ ሚካኤል::1961:: ብርሃነ ሀሊና :: አዲስ አበባ፣ አርት-ስቲክ ማተሚያ ቤት::

ወይ አዲስ አበባ መፅሔት፣ቅፅ 1፣ቁጥር8፣2013ዓ.ም::

ዘራሁን አስፋው:: 1992:: የሥነጽሑፍ መሠረታዊያን:: አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ቤት::

ዝክረ ሀዳሴ አዲስ አበባ መጽሔት፣2013 ዓ.ም::

የሻው ተሰማ ::1996:: ልሳነ-ብዕር ከመልሳነ ሰብእ :: አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ድርጅት የታተመ::

የኢ.ፌ.ድ.ሪ ጤና ጥበቃ ሚኒስቴር:: የ2006 ዓ.ም በጀት ዓመት ሪፖርት::

ደበበ ኃይለ ጊዮርጊስ ::1999:: አማርኛ አጋዥ መጽሀፍ :: አዲስ አበባ፣አስቴር ነጋ አሳታሚ ድርጅት

ጂ. አይ. ዜ.ድ (GIZ) የጀርመን የተራዶ ድርጅት፣ 2020 እ.ኤ.አ የታተመ።

ጌታሁን አማራ። 2008። ዘመናዊ የአማርኛ ሰዋሰው በቀላል አቀራረብ ። አዲስ አበባ፣ አልፋ አታሚዎች።

ጠና ደዎ። 2008። ሰው፣ ግብረገብና ስነ-ምግባር የዘመናችን ቁልፍ ጉዳዮች። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕረስ፣ ኢ.ክሊፕስ ማተሚያ ቤት።

የአማርኛ የፊደል ገበታ

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ኃምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሐ
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
ረ	ሩ	ሪ	ሪ	ሪ	ር	ሮ
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቲ	ት	ቶ
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቾ
ጎ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ጎ	ግ
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ
ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኝ	ኞ
አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ
ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ

ኸ	ኹ	ኺ	ኻ	ኼ	ኽ	ኾ
ወ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዛ	ዞ	ዟ
ዠ	ዡ	ዢ	ዣ	ዤ	ዥ	ዦ
የ	ዮ	ዿ	ያ	ዬ	ይ	ዮ
ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
ጀ	ጁ	ጂ	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ
ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ
ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ	ጨ
ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ
ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ
ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ
ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ	ቨ

የፊደላት ቅደም ተከተል

ሀ. የመጀመሪያ ፊደል = ግዕዝ

ሁ. ሁለተኛ ፊደል = ካዕብ

ሂ. ሶስተኛ ፊደል = ሳልስ

ሃ. አራተኛ ፊደል = ራብዕ

ሄ. አምስተኛ ፊደል = ሀምስ

ሀ. ስድስተኛ ፊደል = ሳድስ

ሆ. ሰባተኛ ፊደል = ሳብዕ

የኢትዮጵያ ቁጥሮች

፩	1	፪	2	፫	3	፬	4	፭	5	፮	6	፯	7	፰	8	፱	9	፲	10
፲፩		፲፪		፲፫		፲፬		፲፭		፲፮		፲፯		፲፰		፲፱		፳	20
፳፩		፳፪		፳፫		፳፬		፳፭		፳፮		፳፯		፳፰		፳፱		፴	30
፴፩		፴፪		፴፫		፴፬		፴፭		፴፮		፴፯		፴፰		፴፱		፵	40
፵፩		፵፪		፵፫		፵፬		፵፭		፵፮		፵፯		፵፰		፵፱		፶	50
፶፩		፶፪		፶፫		፶፬		፶፭		፶፮		፶፯		፶፰		፶፱		፷	60
፷፩		፷፪		፷፫		፷፬		፷፭		፷፮		፷፯		፷፰		፷፱		፸	70
፸፩		፸፪		፸፫		፸፬		፸፭		፸፮		፸፯		፸፰		፸፱		፹	80
፹፩		፹፪		፹፫		፹፬		፹፭		፹፮		፹፯		፹፰		፹፱		፺	90
፺፩		፺፪		፺፫		፺፬		፺፭		፺፮		፺፯		፺፰		፺፱		፻	100
፪፻		200		፫፻		300		፬፻		400		፭፻		500		፮፻		600	
፯፻		700		፰፻		800		፱፻		900		፲፻		1000		፳፻		2000	
፴፻		3000		፵፻		4000		፶፻		5000		፷፻		6000		፸፻		7000	
፹፻		8000		፺፻		9000		፻፻		10000									